

Odborná studie

realizovaná v rámci projektu „Posilování sociálního dialogu prostřednictvím integrovaného systému podpory spolupráce zástupců zaměstnanců a zaměstnavatelů-iPodpora - 3. etapa“, registrační číslo projektu: CZ.03.1.52/0.0/18_09/0010386 financovaného Evropským sociálním fondem prostřednictvím Operačního programu Zaměstnanost a státního rozpočtu ČR.

Poskytovatel dotace: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

Příjemce dotace: Asociace samostatných odborů (ASO)

Partner projektu: Konfederace zaměstnavatelských a podnikatelských svazů ČR (KZPS ČR)

ZELENÁ DOHODA PRO EVROPU

ANALÝZA SILNÝCH A SLABÝCH STRÁNEK, PŘÍLEŽITOSTÍ A HROZEB PRO NÁRODNÍ HOSPODÁŘSTVÍ ČR

Zpracovali:

Expertní skupina ekonomika ČR

Ing. Vladimír Novotný

Expertní skupina pro legislativu ČR a EU

Ing. Josef Zbořil

2020

Studie reaguje na Sdělení komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů „Zelená dohoda pro Evropu“, COM(2019 640 z 11.12.2019 a na následné legislativní a nelegislativní návrhy EK, které se k provádění Zelené dohody pro Evropu přímo vztahují.

Účelem studie je přinést stručný přehled silných a slabých stránek návrhu Komise a příležitostí či hrozeb a rizik, z návrhu „Zelená dohoda pro Evropu“ vyplývajících. Studie hodnotí jednak obsahovou stránku vlastního Sdělení EK, jednak návrhy legislativních a nelegislativních dokumentu, které EK k „Zelené dohodě pro Evropu“ zveřejnila do konce května 2020.

OBSAH:

SHRNUTÍ HODNOCENÍ NÁVRHU „ZELENÁ DOHODA PRO EVROPU“

- I. Stručná charakteristika dokumentu Sdělení EK „Zelená dohoda pro Evropu“, širší politické a globální aspekty
- II. Struktura Sdělení EK k „Zelené dohodě“
- III. Analýza silných a slabých stránek návrhu „Zelená dohoda pro Evropu“ a příležitostí a hrozeb s ní spojených
 - A) Transformace ekonomiky EU pro udržitelnou budoucnost
 1. Zvýšení ambic EU v oblasti klimatu pro roky 2030 a 2050
 - 1.1. Návrh evropského právního rámce pro klima
 2. Dodávky čisté, dostupné a bezpečné energie
 3. Aktivizace průmyslu pro čisté oběhové hospodářství
 - 3.1. Průmyslová strategie EU
 - 3.2. Akční plán pro oběhové hospodářství
 4. Stavět a renovovat za účinného využívání energie a zdrojů
 5. Urychlení přechodu k udržitelné a inteligentní mobilitě
 6. Strategie „od zemědělce ke spotřebiteli“: vytvoření spravedlivého, zdravého potravinového systému šetrného k životnímu prostředí
 7. Ochrana a obnova ekosystémů a biologické rozmanitosti
 - 7.1. Strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2030
 8. Životní prostředí bez toxických látek díky ambicióznímu cíli nulového znečištění
 - B) Začleňování hlediska udržitelnosti do všech politik EU
 9. Prosazování ekologického financování a investic a zajištění spravedlivé transformace
 - 9.1. Investiční plán pro udržitelnou Evropu
 - 9.2. Návrh mechanismu pro spravedlivou transformaci, včetně Fondu pro spravedlivou transformaci a Investičního plánu pro udržitelnou Evropu
 10. Ekologizace vnitrostátních rozpočtů a vysílání správných cenových signálů
 11. Mobilizace výzkumu a podpora inovací
 12. Zapojení vzdělávání a odborné přípravy
 13. Ekologické motto: „neškodit“
 14. EU jako globální lídr
 15. Evropský klimatický pakt

SHRNUTÍ HODNOCENÍ NÁVRHU „ZELENÁ DOHODA PRO EVROPU“

Návrh Komise „Zelená dohoda pro Evropu“ představuje základní strategický dokument pro novou Komisi, která bude vykonávat mandát v letech 2019–2024. Současně jde o dlouhodobý strategický dokument EU, který má zásadním způsobem ovlivnit ekonomický vývoj na období příštích 30 let. Strategické cíle musí být při tom dle názoru Komise ambiciózní. V případě, že se je v průběhu realizace nedaří naplnit, jsou, jak ukazují zkušenosti posledních dvaceti let, nahrazeny novými, ještě ambicióznějšími plány. Inovace pak často představují spíše soubor zbožných přání Komise než reálné výsledky technického rozvoje. Ne náhodou jsou termíny „ambice“, „inovace“, „inkluze“, „spravedlnost“ a „solidarita“ těmi nejfrekventovanějšími v dokumentu Komise.

„Zelená dohoda pro Evropu“ je především politický dokument, který má dosáhnout politických cílů, zejména zvýšit prestiž a vliv EU v globálním měřítku a na základě své morální převahy se stát světovým lídrem nejen v oblasti politiky ochrany klimatu a trvale udržitelného rozvoje, ale i světového obchodu. Komise vychází z předpokladu, že EU je největší světové hospodářské seskupení a jeho ekonomická váha odůvodňuje ambice Komise být vůdčí silou v prosazování klimatické agendy v globálním měřítku. Opomíjí při tom skutečnost, že konkurenceschopnost evropského průmyslu se v důsledku nadměrné regulace, nereálných environmentálních cílů a vysokých cen energie dlouhodobě snižuje. Navíc EU dlouhodobě zaostává i v pro budoucnost klíčovém globálním trendu digitalizace jak za USA, tak za Čínou a Japonskem a Koreou.

Dokument „Zelená dohoda pro Evropu“ je sice předkládán jako komplexní dlouhodobá strategie trvale udržitelného rozvoje a ochrany biosféry a její biodiverzity, ale cca 80 % dokumentu je zaměřeno jednostranně na procesy snižování emisí CO₂ a dosažení uhlíkové neutrality, a to i v případech řešení problematiky zemědělství, trvale udržitelné mobility a dalších. Ochrana kvality životního prostředí, biosféry a její biodiverzity a koncepty trvale udržitelného rozvoje v dokumentu hrají pouze doplňující roli, což se promítá do nedostatečné výše alokace vyčleněných finančních prostředků.

Komise předpokládá řadu návrhů na revize stávajících právních norem EU v situaci, kdy ještě ani nedošlo k plné implementaci legislativy balíčku „Čistá energie pro všechny Evropany“ z roku 2018 a nebyly vyhodnoceny reálné efekty této vlny legislativy, týkající se energetiky a klimatu, stejně jako v případě emisních cílů pro motorová vozidla pro roky 2025 a 2030. Hlavním sloganem návrhu by mohlo být: „ambiciózní, ambicióznější a ještě ambicióznější“ bez ohledu na dopady a důsledky, s cílem být „vůdčí globální silou“ v boji proti klimatickým změnám. Uvedenému politickému cíli pak Komise podřizuje vše, bez ohledu na náklady či efektivitu prosazovaných řešení.

Zcela problematická je část návrhu, která počítá s celoevropskými cíli v oblasti adaptace na klimatické změny, které by určovala Komise bez nezbytných znalostí specifických podmínek jednotlivých zemí, ať již jde o geografické charakteristiky sever – jih, východ – západ. Ve vztahu ke klimatické neutralitě je nezbytné připomenout, že odvětví LULUCF bude významně ovlivněno probíhající krizí významné části evropských lesů v důsledku kůrovcové kalamity (střední Evropa),

či lesních požárů (Středomoří).

Za řešení se vydávají technologie, jejichž masivní komerční uplatnění pak jednoznačně povede k dalšímu nárůstu cen energie a tak, jak je konstatováno a již prokázáno, nevyhnutelně bude stále rozšířenější energetická chudoba, byť je její definice zatím dosti vágní a rozsah rozdílný podle celkové hospodářské úrovně jednotlivých zemí. V celounijním měřítku budou i nadále velké rozdíly v emisích na obyvatele nebo na jednici HDP a samozřejmě, náklady se budou velmi významně lišit země od země.

Podpora malých a středních podniků bude pro další vývoj evropského průmyslu klíčová. V návrhu Komise by spočívala zejména v poradenství, jak směřovat k uhlíkově neutrálním vzorcům výroby. Reálná a efektivní podpora by však na rozdíl od návrhu Komise měla být orientována především na snižování regulační zátěže, zjednodušení daňového systému, další odstraňování obchodních bariér jak na jednotném evropském trhu, tak prostřednictvím obchodních dohod EU s třetími zeměmi.

Rozhodující však bude podpora konkurenceschopnosti prostřednictvím dostupné levné a spolehlivé energie, kterou však nelze v reálném časové období očekávat od obnovitelných zdrojů. V oblasti klíčových komodit, jako je výroba surového železa a oceli, cementu a dalších, dosud neexistujících technologií, které by v průmyslovém měřítku současné výrobní postupy nahradily.

Nová zemědělská politika na období 2020–2027 předpokládá, že 40 % finančních prostředků zemědělské politiky z unijního rozpočtu bude orientováno na oblast klimatických změn. Prioritou však nebudou nezbytná a urgentní adaptační opatření reagující na probíhající změny klimatu a v některých regionech již vyvolávající krizový stav, ale na snižování emisí skleníkových plynů a související regulace stavu chovů skotu, prasat a dalších druhů živočišné výroby.

Koncept hospodárnějšího stavění a renovací není žádnou novinkou. Tato oblast má výhodu, že technologie jsou již dlouhodobě známé a užívané, povětšinou jsou zralé pro komerční využití; ovšem objektů pro výstavbu i pro renovace je ohromný počet. Obtížně řešitelná pak bude regenerace historických jader měst při zachování podmínek jejich památkové ochrany. Předností tohoto aspektu „Zelené dohody“ je skutečnost, že v krátkém časovém horizontu je schopen vytvářet nové pracovní příležitosti v pestré profesní skladbě, a tak částečně kompenzovat ztrátu pracovních míst v důsledku restrukturalizace průmyslu a dalších odvětví, vyvolaných požadavky Zelené dohody.

Životní prostředí bez toxických látek a „ambiciózní“ cíl nulového znečištění má spíše charakter politického sloganu, než vážně míněného a vědeckými poznatky podepřeného záměru. Ukazuje se o jak závažné a riskantní kroky by mělo být. Stěžejním krokem má totiž být zásadní revize chemické legislativy v okamžiku, kdy je dokončována plná implementace nařízení REACH, do jehož zavedení byly investovány v poslední dekádě desítky miliard Euro a které spolu s nařízením CLP představují dosud nejkompexnější a nejpřísnější regulační rámec v globálním měřítku. Z uvedených důvodů lze návrh Komise na otevření nedávno přijaté nákladné regulace

chemických látek považovat za extrémní a ohrožující samotnou existenci chemického průmyslu, který při tom přináší efektivní řešení pro klimaticko-neutrální a digitální Evropu.

Základním problémem financování „Zelené dohody pro Evropu“ je skutečnost, že objem finančních prostředků na realizaci ambiciózních cílů ve znění dokumentu Komise z prosince 2019 o několik řádů překračuje celkový rozpočet EU a celkové náklady mohou představovat významnou část celkového hrubého důchodu EU (GDP/GNP).

Rada přijala v červenci 2020 v souvislosti s dopady pandemie Covid 19 plán obnovy v masivním objemu 750 mld Euro, který má sanovat ekonomické dopady pandemie a obnovit chod evropské ekonomiky. Současně se Komise pokouší tento plán obnovy propojit s cíli Zelené dohody a finanční prostředky získané na finančních trzích využít pro restrukturalizaci klíčových odvětví ekonomiky ČS EU. Problém spočívá ve skutečnosti, že pokud má být sanace škod Covid 19 účinná, musí proběhnout bez prodlení. Uvažované využití finančních prostředků pro restrukturalizaci evropské ekonomiky však bude mít charakter středně až dlouhodobých kroků a opatření. Stručně řečeno, fronty nezaměstnaných již zítra před pracovními úřady nezastaví investice, které přinesou první pozitivní efekty za deset let.

Vážným problémem je uplatnění principu předběžné opatrnosti, aniž by byl respektován princip přiměřenosti. Systém řízení rizik je nahrazen konceptem eliminace rizik a v důsledku těchto konceptuálních posunů vznikají silně nepřiměřené, absolutizované náklady a jsou uvažovány chimérické přínosy. Tento přístup již přivedl EU do stádia úniku investic, protože není příliš mnoho investorů, ochotných kdekoliv trpět nejistoty, s nimiž je investování spojeno v EU. Myšlenka ekologizace rozpočtů jen prohloubí uvedené problémy.

Pro porozumění přírodních a společenských jevů je nutné se ve vzdělávání soustředit na přírodní vědy, ať už biologické povahy anebo fyziku a chemii. S kvalitním vzděláním v těchto směrech bude člověk podstatně hůře manipulovatelný a bude se více věnovat vlastnímu, často tvůrčímu kritickému myšlení. Úvaha o získávání dovedností, potřebných pro přechod z upadajících do rozvíjejících se odvětví jen potvrzuje, že mají být vybírání „vítězové“ aniž by tento vývoj probíhal ve funkčním tržním prostředí.

Závažným problémem „Zelené dohody pro Evropu“ je skutečnost, že tento strategický dokument, který si činí ambice od základu změnit hospodářský život celé EU na desítky let dopředu, postrádá nezbytné studie proveditelnosti a hodnocení dopadů realizace celého strategického záměru.

*Jedním z nejzávažnějších dopadů navrhované celkové restrukturalizace energetického hospodářství a tím i evropského průmyslu bude ztráta pracovních míst v průmyslu. Světová federace odborů v průmyslu **IndustryAll** ve svém hodnocení uvádí ohrožení 11 mil. pracovních míst v EU jen v těžebním průmyslu, v energeticky intenzivních oborech průmyslu a v automobilovém průmyslu. Potenciální ztráta těchto pracovních míst vyvolá další vlnu v souvisejících oborech. Komise předpokládá, že taková pracovní místa budou nahrazena pracovními místy nových oborů v digitalizaci, recyklačním průmyslu a v energetice obnovitelných*

zdrojů. Při tom opomíjí fakt, že stará pracovní místa a nová vytvořená v důsledku restrukturalizace, se vzájemně nepotkají jak v časovém horizontu, tak ve profesní struktuře.

Dalším klíčovým problémem je taxonomie, tedy metoda, jak určovat, které investice mohou být financovány bankovním sektorem jako environmentálně trvale udržitelné a které nikoli. Navrhovaný postup znamená nejen zásadní deformaci trhu, ale lze hovořit přímo o přechodu k centrálně řízenému hospodářství.

Přechod k uhlíkově neutrální ekonomice je podmíněn nikoliv jen dostupností nových technologií, ale zejména zásadními změnami především v energetické a dopravní infrastruktuře. Takové změny jsou nejen finančně nesmírně náročné, ale především vyžadují desítky let realizace. To jasně dokládá zkušenost nejen posledních 100 let vývoje v Evropě, ale i aktuální příklad Německa, kde v rámci Energiewende již deset let zápolí s výstavbou páteřního propojení větrných farem na severu a míst s energeticky intenzivním průmyslem na jihu Německa.

Alarmující je skutečnost, že Komise při úsilí o dosažení uhlíkové neutrality fakticky ignoruje rozdíly ekonomického rozvoje, přírodní podmínky a další specifika jednotlivých členských států. Ve stanovení dílčích cílů pro rok 2030 prosazuje postup ve stylu „jedna velikost/rychlost padne všem“, což znevýhodňuje zejména menší země střední a východní Evropy. Rozdíly má vyrovnat velice složité a komplikované fondové financování, zejména Fond pro spravedlivou transformaci. Vyčleněné prostředky však pokrývají pouze zlomek reálných nákladů transformace, navíc postup orientovaný na obnovitelné zdroje, zejména na větrnou energetiku, tlačí země bez příhodných přírodních podmínek do závislosti na dovozu „zelené“ elektřiny ze zemí s vysokým potenciálem větrné energie, v případě Česka do závislosti na Německu.

„Zelená dohoda pro Evropu“ deklaruje zvýšení konkurenceschopnosti, levnou a spolehlivou elektřinu, spravedlivý a inkluzivní postup transformace a boj proti energetické chudobě. Reálný vývoj ukazuje na významnou ztrátu konkurenceschopnosti na globálních trzích, vysoké ceny elektřiny, významné sociální dopady ve formě energetické chudoby.

Příležitosti a rizika/hrozby pro národní hospodářství České republiky

***Příležitosti** jsou v první řadě spojeny s fondovým spolufinancováním dílčích programů a strategií „Zelené dohody“, především s „Mechanismem pro spravedlivou transformaci“ a „Fondem pro spravedlivou transformaci“. Kupříkladu pro útlum uhelného průmyslu a energetiky je ve „Fondu pro spravedlivou transformaci“ rezervováno 15 mld. Kč, což však představuje pouze jednotky procent očekávaných reálných nákladů. Významné bude financování záměrů „Zelené dohody“ z prostředků „Nové zemědělské politiky“, kde až 40 % finančních prostředků má být orientováno na ochranu životního prostředí a zejména ochranu klimatu a adaptaci na změny klimatu. Významnou výzvou bude též ochrana a obnova ekosystémů a biologické rozmanitosti, zejména v kontextu s rozsáhlou celostátní kůrovcovou kalamitou a sanací jejích důsledků. Také zde bude možno čerpat podporu z unijních fondů.*

Komisi připravovaná iniciativa v oblasti renovací budov a bytového fondu za účelem dosažení

energetických úspor je další významnou příležitostí, na kterou je Česká republika dobře připravena a která již řadu let formou programu „Zelená úsporám“ dlouhodobě úspěšně probíhá. Tento program je financován z výnosů emisních povolenek, které jsou příjmem státního rozpočtu. Záměr Komise převést výnos emisních povolenek EU ETS do rozpočtu EU může financování národního programu „Zelená úsporám“ vážně zkomplikovat, na druhou stranu Komise počítá s financováním připravované iniciativy renovací budov a bytového fondu přímo z rozpočtu EU. Dosahování energetických úspor nejen v oblasti bydlení, ale i průmyslu představuje v České republice jednu z největších výzev „Zelené dohody“. Dle studie Enviro (2) lze náklady dosažení cílů v oblasti úspor energie do roku 2030 odhadovat v rozmezí 600 mil.-1 bil. Kč. Klíčovým problémem však bude vyrovnání s cíli a požadavky dekarbonizace průmyslu v horizontech do roku 2030 a 2050. Zde bude Česká republika jako země s nejvyšším podílem průmyslu v národním hospodářství v mimořádně složité situaci.

V oblasti rizik a hrozeb na prvním místě stojí hrozba skokového nárůstu nezaměstnanosti v důsledku zásadní restrukturalizace českého průmyslu. V energeticky a emisně náročných odvětvích (energetika, hutnictví, výroba minerálních produktů, chemický průmysl, papírenský průmysl), je vystaveno riziku zhruba půl milionu pracovních míst (18,21). Dobře ilustrujícím příkladem očekávaného vývoje na domácím trhu práce je dění na Sokolovsku, spojené s útlumem uhelného průmyslu a energetiky.

Velký otazník visí nad budoucím vývojem v automobilovém průmyslu, kde Komise bez ohledu na dopady pandemie COVID 19 na automobilový trh nadále neústupně tlačí na zpřísnění emisních parametrů (EURO 7) a na snížení průměru emisí CO₂ jednotlivých výrobců. Vzhledem k významu automobilového průmyslu pro národní hospodářství České republiky může být dopad na hospodářství a zaměstnanost v nejbližších letech fatální. Rychlá reorientace automobilového průmyslu na elektromobilitu je sice možná, bez souběžných změn dopravní infrastruktury však vozy s elektropohonem zůstanou neprodejným artiklem.

Zásadním dopadům růstu ceny emisních povolenek bude čelit teplárenství, kde v důsledku zvyšování cen tepla bude docházet k rozpadu teplárenských soustav. Záměr Komise na zásadní revizi nařízení REACH pak představuje přímé existenční ohrožení celého chemického průmyslu, který však pro řešení dosahování energetických úspor je klíčovým hráčem, přinášejícím svými produkty efektivní řešení.

Klíčovým problémem hodnocení příležitostí, rizik a hrozeb souvisejících se „Zelenou dohodou“ je absence jak studií proveditelnosti (nové technologie, infrastrukturní investice), tak studií dopadů na jednotlivé sektory ekonomiky a na národní a celounijní úrovni. Postup Komise, kdy proces stanovení „ambiciózních“ cílů zcela ignoruje základní pravidla a zákonitosti investičních cyklů pak nutně vedou ke znehodnocení nedávno realizovaných investic v rozsahu stovek miliard Euro, provedených na základě jiných „ambiciózních“ cílů, jejichž plnění dosud ani nebylo vyhodnoceno (kupříkladu připravovaná revize REACH, cíle zimního energeticko-klimatického balíčku „Čistá energie pro všechny“, nedávných změn odpadové legislativy a dokumenty k „Oběhovému hospodářství“).

Specifické riziko pro ČR představuje implementace „taxonomie“, tedy nástroje, kterým instituce EU na základě politických zadání určí, která investice je environmentálně udržitelná a která

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

 Podpora III
průvodce světem práce | informace zaměstnancům

nikoliv. Takové zařazení do „taxonomie“ má pak závažné důsledky pro financování projektu. ČR se pak bezprostředně týká zařazení jaderné energetiky, ke které Komise zaujímá indiferentní postoj.

I. Stručná charakteristika dokumentu Sdělení EK „Zelená dohoda pro Evropu“, širší politické a globální aspekty (1)

Návrh „Zelené dohody pro Evropu“ představuje dle názoru Komise (EK) novou strategii růstu, jejímž cílem je transformovat EU na spravedlivou a prosperující společnost s moderní a konkurenceschopnou ekonomikou efektivně využívající zdroje, která v roce 2050 nebude produkovat žádné emise skleníkových plynů a ve které bude hospodářský růst oddělen od využívání zdrojů. Za účelem realizace „Zelené dohody pro Evropu“ je třeba dle názoru Komise změnit politiky v oblasti dodávek čisté energie v rámci celé ekonomiky, v oblastech průmyslu, výroby a spotřeby, rozsáhlé infrastruktury, dopravy, potravin a zemědělství, stavebnictví, zdanění a sociálního zabezpečení. Zelená dohoda má konzistentně využívat všech možností politiky: regulace a standardizace, investic a inovací, vnitrostátních reforem, dialogu se sociálními partnery a mezinárodní spolupráce.

Dalším jejím cílem je chránit, zachovávat a posilovat přírodní kapitál EU a chránit zdraví a blahobyt občanů před environmentálními riziky a dopady. Tato transformace musí současně být spravedlivá a inkluzivní. Zelená dohoda má konzistentně využívat všech možností politiky: regulace a standardizace, investic a inovací, vnitrostátních reforem, dialogu se sociálními partnery a mezinárodní spolupráce.

Vedle Pařížské dohody jako vedoucího motivu k dosažení uhlíkové neutrality je „Zelená dohoda pro Evropu“ integrální součástí strategie zaměřené na splnění Agendy OSN pro udržitelný rozvoj 2030 a jejích cílů udržitelného rozvoje, jakož i dalších priorit. Komise v rámci „Zelené dohody“ přeorientuje evropský semestr makroekonomické koordinace a začlení do něj cíle udržitelného rozvoje OSN. Udržitelnost a blahobyt občanů se tak stanou ústředním prvkem hospodářské politiky a cíle udržitelného rozvoje centrálním prvkem tvorby politik EU a jejích aktivit.

Ambice „Zelené dohody pro Evropu“ v oblasti životního prostředí nebudou naplněny, pokud bude Evropa jednat sama. Faktory ovlivňující změnu klimatu a úbytek biologické rozmanitosti jsou globální a nejsou omezeny státními hranicemi. EU může využít svého vlivu, odborných znalostí a finančních prostředků, aby přiměla své sousedy a partnery k tomu, aby se k ní na této udržitelné cestě připojili. EU nadále povede mezinárodní úsilí a přeje si budovat aliance s kompatibilními partnery. Uznává rovněž, že je třeba, aby si udržela bezpečnost a konkurenceschopnost i v případě, že ostatní nejsou ochotni jednat.

Komentář

Již název „Zelená dohoda“ evokuje strategický dokument, zaměřený na ochranu životního prostředí a udržitelný rozvoj. Ve skutečnosti však zhruba 80 % dokumentu směřuje k jedinému cíli, kterým je klimaticky neutrální Evropa do roku 2050. Ochrana kvality životního prostředí, biosféry a její biodiverzity a koncepty trvale udržitelného rozvoje v dokumentu hrají pouze doplňující roli, což se promítá do nedostatečné výše alokace vyčleněných finančních prostředků.

Dominující roli dokumentu hraje snižování emisí skleníkových plynů, které dle názoru Komise

musí celosvětově významně překročit závazky Pařížské dohody o ochraně klimatu z roku 2015. Realita současného globálního vývoje emisí je ovšem v ostrém rozporu s představami Komise. Od roku 1990 do roku 2020 se celosvětové emise zvýšily o více než 50 %. Nejrazantnější snížení emisí jako jeden z efektů nových technologií při těžbě zemního plynu (frakování) dosáhly USA, které však Pařížskou dohodu vypověděly.

ČLR se zavázala zastavit růst svých emisí k roku 2030, což znamená další růst emisí do tohoto data. Indie vyhlásila program navýšení spotřeby uhlí do roku 2022 na dvojnásobek a v této výši spotřeby pokračovat nejméně do roku 2040. Velkou neznámou představuje africký kontinent s probíhající populační explozí, kdy počet obyvatel se zvyšuje na dvojnásobek každých 30 let a je navíc doprovázen divokou a chaotickou urbanizací se vznikem mnohamilionových megapolis obklopených prstenci slumů bez základní technické infrastruktury. Lze oprávněně očekávat, že tento vývoj bude provázen vysokým nárůstem spotřeby energie na bázi domácích afrických zdrojů (Libye – ropa, Alžírsko – zemní plyn, Nigerie – ropa, Angola – ropa, Jižní Afrika a Východní Afrika - uhlí). V obdobné, i když méně vyhocení situaci bude řada zemí Latinské Ameriky, zejména Mexiko a Brazílie, a země jihovýchodní Asie, zejména Indonésie, Barma, Bangladeš, Pakistan a další.

Pro většinu vlád zemí rozvojového světa bude nejvyšší prioritou zajistit základní výživu obyvatel a pokrytí energetické spotřeby, umožňující celkový růst životní úrovně rychle se rozvíjející této části světa. K tomu budou využívat domácí zdroje energetických surovin a nejlevnějších řešení energetických systémů bez ohledu na své (vágní) závazky plynoucí z Pařížské dohody

Prognózy celosvětového vývoje emisí skleníkových plynů k roku 2050 ukazují na další růst emisí v širokém rozpětí od 30 % do 100 % v závislosti na úspěšnosti vzestupu životní úrovně rozvojových zemí. Z tohoto zorného úhlu je při 9% podílu EU na světových emisích závazek EU dosáhnout uhlíkové neutrality do r. 2050 prakticky nevýznamný.

II. Struktura Sdělení EK k „Zelené dohodě“

Dokument je členěn do čtyř kapitol:

- ❖ Úvod – od urgentního problému k jedinečné příležitosti
- ❖ Transformace ekonomiky EU pro udržitelnou budoucnost
- ❖ Začleňování hlediska udržitelnosti do všech politik EU
- ❖ EU jako globální lídr
- ❖ Čas jednat společně: evropský klimatický pakt

Klíčové prvky „Zelené dohody pro Evropu“ jsou následující:

- ❖ Mobilizace výzkumu a podpora inovací
- ❖ Životní prostředí bez toxických látek díky ambicióznímu cíli nulového znečištění
- ❖ Zvýšení ambic EU v oblasti klimatu pro roky 2030 a 2050
- ❖ Dodávky čisté, dostupné a bezpečné energie
- ❖ Ochrana a obnova ekosystémů a biologické rozmanitosti

- ❖ „Od zemědělce ke spotřebiteli“: spravedlivý a zdravý potravinový systém šetrný k životnímu prostředí
- ❖ Aktivizace průmyslu pro čisté oběhové hospodářství
- ❖ Stavět a renovovat za účinného využívání energie a zdrojů
- ❖ Urychlení přechodu k udržitelné a inteligentní mobilitě
- ❖ Nikdo nesmí zůstat opomenut (spravedlivý přechod)
- ❖ Financování transformace
- ❖ EU jako evropský globální lídr
- ❖ Klimatický pakt

EK plánuje předložit k jednotlivým klíčovým prvkům „Zelené dohody pro Evropu“ řadu legislativních a nelegislativních návrhů a dokumentů, z nichž některé již byly zveřejněny:

III. Analýza silných a slabých stránek návrhu „Zelená dohoda pro Evropu“ a příležitostí a hrozeb s ní spojených

A) Transformace ekonomiky EU pro udržitelnou budoucnost

1. Zvýšení ambic EU v oblasti klimatu pro roky 2030 a 2050

Stručná charakteristika návrhu (1)

V březnu 2020 Evropská komise představila první evropský „právní rámec pro klima“ (*Climate Law*), který zahrnuje cíl dosažení klimatické neutrality do roku 2050 a současně zajistí, že všechny politiky EU budou přispívat k naplnění tohoto cíle, a to ve všech odvětvích.

Ve třetím čtvrtletí 2020 Komise představí plán (včetně dopadové analýzy) navýšení redukčního cíle pro rok 2030 nejméně na 50 % a až směrem k 55 % v porovnání s rokem 1990. Do června 2021 provede Komise přezkum a případně reviduje všechny relevantní nástroje evropské klimatické politiky. To se bude týkat Evropského systému emisního obchodování (EU ETS) včetně možného rozšíření EU ETS o nové sektory, snížení emisí ČS v odvětvích mimo EU ETS a nařízení o využití půdy, změn využití půdy a lesnictví. Tyto politické reformy mají napomoci zajistit účinné oceňování uhlíku napříč celou ekonomikou.

Za účelem sladění energetických daní s klimatickými cíli Komise navrhne revizi směrnice 2003/96/ES o zdanění energií, která se zaměří na environmentální otázky a současně změnu legislativního postupu pro tuto směrnici. Rozhodovací procedura pro daňové otázky se řídí ustanovením čl. 113 Smlouvy o fungování EU, které stanoví jednomyslnost, resp. zvláštní legislativní postup pro oblast zdanění. Komise ve svém sdělení navrhuje pro účely změny směrnice o zdanění energií přechod od jednomyslnosti na kvalifikovanou většinu beze změny primárního práva, a to na základě obecného překlenovacího ustanovení čl. 48 (7) SEU, resp. zvláštního překlenovacího ustanovení čl. 192 (2) SFEU pro oblast životního prostředí.

Komise poukazuje na to, že pokud nebudou mezinárodní partneři vykazovat stejnou míru ambicí jako EU, existuje riziko úniku uhlíku (*Carbon Leakage*), a pokud se toto riziko naplní, nedojde ke snížení globálních emisí a úsilí EU a jejích průmyslových odvětví při naplňování cílů Pařížské dohody bude zmařeno. EK hodlá pro vybraná odvětví navrhnout kompenzační mechanismus (*Carbon Border Adjustment Mechanism*), kompatibilní s pravidly WTO a závazky EU, který by

měl zajistit, aby cena dovážených produktů přesněji odrážela jejich uhlíkovou náročnost. Ten má být alternativou opatření, která se zabývají rizikem úniku uhlíku v systému EU ETS (např. bezplatné povolenky).

Komise rovněž přijme novou, ambicióznější strategii EU pro přizpůsobení se změně klimatu, což považuje za klíčové pro oblast zmírňování negativních dopadů změny klimatu. Důležité bude zajistit, aby investoři, pojišťovny, podniky, města a občané v celé EU měli přístup k datům a mohli vyvíjet nástroje integrující změnu klimatu do svých postupů řízení rizik.

Komentář

Návrh „Zvýšení ambic EU v oblasti klimatu pro roky 2030 a 2050“ přichází v době, kdy ještě ani nedošlo k plné implementaci legislativy (2018–2019) balíčku „Čistá energie pro všechny Evropany“ a nebyly vyhodnoceny reálné efekty této vlny legislativy, týkající se energetiky a klimatu, stejně jako v případě emisních cílů pro motorová vozidla pro roky 2025 a 2030.

Podle odhadu Komise jen dosažení stávajících klimaticko-energetických cílů bude nezbytné vynaložit ve formě dodatečných nákladů do roku 2030 cca 260 mld. Euro ročně v situaci, kdy dosud nebylo provedeno jasné a průkazné hodnocení dopadů realizace stávajících klimaticko-energetických cílů.

Vytýčení dalších, ambicióznějších cílů bez vyhodnocení efektu a účinnosti dosud přijatých a postupně zaváděných regulací a plánů je proto nezodpovědné, a navíc odtržené od technické a ekonomické reality. Návrh vychází z řady technických řešení, která dosud nebyla prakticky uplatněna a provozně vyzkoušena.

Počítá kupříkladu s masovým nasazením obřích bateriových systémů jako záložních zdrojů elektrické energie pro očekávané výpadky přerušovaných (intermitentních) obnovitelných zdrojů energie. V současné době největší instalované bateriové systémy mají kapacitu cca 100 MWh a byly aplikovány za účelem vyrovnávání frekvence přenosových soustav. Pro napájení přenosových soustav celoevropském měřítku by však bylo nezbytné instalovat záložní systémy o kapacitě stovek TWh, navíc nejsou žádné zkušenosti s fyzikálním chováním takových soustav a jejich provoz v případě výpadku obnovitelných zdrojů při anticyklonálních situacích a déletrvajících bezvětří by bylo nezbytné zajistit po dobu až desítek dnů. Návrh akcentuje výstavbu a provoz obnovitelných zdrojů „off shore“ a s řešením vnitrokontinentálních států bez možnosti relativně stále větrné energie vůbec nepočítá.

Obdobných příkladů nedomyšlenosti návrhu v oblasti elektromobility, zpracovatelského průmyslu, ale i zásobování velkých městských aglomerací je možno uvést desítky.

Silné stránky návrhu

- Podpora části politického spektra v některých západoevropských zemích EU, Evropského parlamentu a zelených nevládních organizací (green NGO).

Slabé stránky návrhu

- *Absence reálně dostupných technologií, na kterých má být realizace klimatických cílů postavena. Obří finanční náklady, absence realistického vyhodnocení dopadů vedou k praktické nerealizovatelnosti návrhu. Návrh nereflktuje předchozí schválené dokumenty EK, zejména „zimní klimaticko-energetický balíček“ a stav jeho implementace.*

Příležitosti

- *Rozvoj oborů a projektů podporovaných jak přímými dotačními tituly a stimuly, tak regulatorními opatřeními.*

Hrozby

- *Destabilizace na trhu s energií, riziko masových výpadků energetických sítí (blackout), prudký nárůst cen energií včetně závažných sociálních dopadů, ztráta konkurenceschopnosti evropského průmyslu a hospodářství jako celku, rozsáhlé deformace jednotného trhu EU.*

1.1. Návrh evropského právního rámce pro klima

Stručná charakteristika návrhu (5)

Cílem návrhu je stanovit rámec pro dosažení klimatické neutrality v EU do roku 2050. Návrh má začlenit cíl EU k dosažení klimatické neutrality do roku 2050 do právních předpisů a přispět k provádění Pařížské dohody. Nařízení stanoví rámec pro nevratné a postupné snížení emisí skleníkových plynů a zlepšení pohlcování pomocí přírodních nebo jiných propadů v Unii. Nařízení rovněž stanoví podmínky pro vytyčení trajektorie pro dosažení cíle klimatické neutrality EU do roku 2050, a dále podmínky pro pravidelné posuzování pokroku na cestě k jeho dosažení a úrovně ambicí vytyčené trajektorie. Současně stanovuje mechanismy v případě nedostatečného pokroku nebo nesouladu se stanoveným cílem. Dalším cílem je posílit úsilí v oblasti adaptace na změnu klimatu dále zvyšovat adaptační kapacitu, posilovat odolnost a snižovat zranitelnost vůči změně klimatu. V tomto ohledu má zásadní význam vypracování a provádění adaptačních strategií a plánů a připravovaná nová strategie EU pro přizpůsobení se změně klimatu.

Komisi je svěřena pravomoc přijímat akty v přenesené pravomoci, aby doplnila toto nařízení stanovením trajektorie na úrovni Unie k dosažení cíle klimatické neutrality. Výchozím bodem trajektorie bude cíl Unie v oblasti klimatu pro rok 2030. Při stanovování trajektorie Komise zohlední nákladovou a hospodářskou efektivnost, konkurenceschopnost hospodářství Unie, nejlepší dostupné technologie, energetickou účinnost, dostupnost energie a bezpečnost dodávek energie, spravedlnost a solidaritu v rámci členských států a mezi nimi, nutnost zajistit environmentální účinnost a pokrok v průběhu času, investiční potřeby a příležitosti, nutnost zajistit spravedlivou a sociálně vyváženou transformaci, mezinárodní vývoj a úsilí vyvíjené za účelem dosažení dlouhodobých cílů Pařížské dohody a konečného cíle Rámcové úmluvy Organizace spojených národů o změně klimatu, nejlepší dostupné a nejnovější vědecké důkazy, včetně nejnovějších zpráv Mezivládního panelu pro změnu klimatu (IPCC).

Komentář (6)

Komise předpokládá řadu návrhů na revize stávajících právních norem EU v situaci, kdy ještě ani nedošlo k plné implementaci legislativy balíčku „Čistá energie pro všechny Evropany“ a nebyly vyhodnoceny reálné efekty této vlny legislativy, týkající se energetiky a klimatu, stejně jako v případě emisních cílů pro motorová vozidla pro roky 2025 a 2030. Hlavním sloganem návrhu by mohlo být: „ambiciózní, ambicióznější a ještě ambicióznější“ bez ohledu na dopady a důsledky, s cílem být „vůdčí globální silou“ v boji proti klimatickým změnám. Uvedenému politickému cíli pak Komise podřizuje vše, bez ohledu na náklady či efektivitu prosazovaných řešení.

Návrh Komise je předkládán ve formě Nařízení, tedy přímo vykonatelného právního předpisu nejvyšší právní síly. Posílení pravomoci Komise při určování celoevropské trajektorie snižování emisí po roce 2030 jako delegovaný právní akt a formou závazných doporučení umožní Komisi v zásadě diktovat průběh trajektorie i jednotlivým členským státům EU bez ohledu na rozdíly ve startovní čáře a specifické podmínky jednotlivých zemí. Pětiletý cyklus přezkumu, případně úpravy trajektorie navrhovaný Komisí je příliš krátký a může znamenat hrozbu pro stabilitu regulatorního a investičního prostředí.

Zcela problematická je část návrhu, která počítá s celoevropskými cíli v oblasti adaptace na klimatické změny, které by určovala Komise bez nezbytných znalostí specifických podmínek jednotlivých zemí, ať již jde o geografické charakteristiky sever – jih, východ – západ. Ve vztahu ke klimatické neutralitě je nezbytné připomenout, že odvětví LULUCF bude významně ovlivněno probíhající krizí významné části evropských lesů v důsledku kůrovcové kalamity (střední Evropa), či lesních požárů (Středomoří).

Silné stránky návrhu

- *Forma Nařízení, tedy přímo vykonatelného právního předpisu nejvyšší právní síly.*

Slabé stránky návrhu

- *Nereálnost prosazovaných technických řešení, extrémně vysoká investiční náročnost požadovaných řešení, absence vyhodnocení dopadů a efektů (cost benefit analysis).*
- *Neúčelnost stanovení společných celoevropských cílů v oblasti adaptace na změny klimatu a ignorování rozdílných startovních podmínek jednotlivých ČS EU.*

Příležitosti

- *Zelené nevládní organizace posílí své pozice pro obstrukční aktivity na podporu svých ideologických představ a zájmové hospodářské skupiny pro prosazování svých utilitárních cílů.*

Hrozby

- *Snaha Komise rozšířit své pravomoci pro stanovení trajektorie snižování emisí po roce 2030 v režimu přenesené pravomoci (delegovaný akt) místo současného režimu sdílené pravomoci. To znamená, že členské státy v podstatě ztratí kontrolu nad prováděním své energetické politiky včetně práva volby energetického mixu.*
- *Posílení práv nevládních organizací na soudní přezkum vládních politik v oblasti klimatu a energetiky by dále omezoval možnosti řešení jednotlivých členských států sladit věcný a časový postup naplňování klimatických cílů do roku 2050 se specifickou situací svých zemí.*

2. Dodávky čisté, dostupné a bezpečné energie

Stručná charakteristika návrhu (1)

Do června 2021 plánuje Evropská komise provést v rámci procesu zvyšování ambicí přezkum příslušných právních předpisů v oblasti energie a navrhnout revizi příslušných právních předpisů. Členské státy by měly zohlednit novou míru ambicí při aktualizaci vnitrostátních plánů v oblasti energetiky a klimatu v roce 2023. Při přechodu na čistou energii, by měly klíčovou roli sehrát obnovitelné zdroje energie, především větrná energie z příbřežních mořských oblastí (*offshore*). V této souvislosti Komise představí v polovině roku 2020 opatření, která mají napomoci dosažení inteligentního začlenění obnovitelných zdrojů. Pro přechod ke klimatické neutralitě je však

zapotřebí také inteligentní infrastruktura (*Smart Infrastructure*). S ohledem na zajištění konzistence s cílem klimatické neutrality bude zapotřebí přezkoumat regulační rámec pro energetickou infrastrukturu.

V polovině roku 2020 má být zveřejněna strategie pro inteligentní sektorovou integraci. Paralelně s touto strategií bude Komise usilovat o dekarbonizaci plynárenského sektoru a zvyšovat podporu pro vývoj dekarbonizovaných plynů a vytvoření konkurenceschopného trhu s dekarbonizovanými plyny. Komise dále plánuje zhodnocení a revizi nařízení o transevropských energetických sítích (TEN-E) s cílem zajistit konzistentnost s klimatickými cíli.

Komise se bude dále zabývat možným rizikem energetické chudoby, na které bude v roce 2020 reagovat přípravou pokynů pro ČS za účelem pomoci ČS otázku energetické chudoby řešit. Měly by být podporovány efektivní programy pomoci domácnostem pro financování renovace domů či zabezpečení klíčových energetických služeb zajišťující životní standard.

Komentář

Příprava návrhu bude vyžadovat velmi podrobnou analýzu dosavadního dekarbonizačního úsilí a špatným vodítkem jsou deklarace „zainteresovaných“ stakeholderů. U nich je nutno analyzovat základní motivaci. Při důkladné analytické práci nelze pominout ani hodnocení realizovatelnosti zvažovaných cílů a to jak z věcného/technického hlediska, tak z hlediska sociálních aspektů a možností dosažení cílů v globálním kontextu.

Za řešení se vydávají technologie, jejichž masivní komerční uplatnění pak jednoznačně povede k dalšímu nárůstu cen energie a tak, jak je konstatováno a již prokázáno, nevyhnutelně bude stále rozšířenější energetická chudoba, byť je její definice zatím dosti vágní a rozsah rozdílný podle celkové hospodářské úrovně jednotlivých zemí. V celounijním měřítku budou i nadále velké rozdíly v emisích na obyvatele nebo na HDP a samozřejmě, náklady se budou velmi významně lišit země od země. Také nelze počítat s tím, že země, které dosud vykazovaly „žádoucí trendy“ udrží současná tempa, jak ostatně dokládá vývoj emisní situace v Německu, který se dále zhorší s odstavením zbývajících jaderných (nízkoemisních) zdrojů.

Komise bude muset velmi pečlivě identifikovat a kvantifikovat působení hnacích sil dekarbonizace a nezapomínat ani na působení sil setrvačných, působících proti dekarbonizaci. Zanedbání těchto sil pak může přinést pouze kolaps celého úsilí s tvrdými ekonomickými dopady. Zcela zásadní musí být hledisko bezpečných, spolehlivých a dostupných dodávek energie. Výhled koordinované celosvětové akce nedává rovněž příliš velké šance úspěchu: vývoj emisí je dán podle historických studií jednak populačním vývojem a dále ekonomickým růstem, což je zvláště výrazné v rozvíjejících se zemích a ze všech těchto důvodů (kdy se počítá s nárůstem globálních emisí cca o 40 % do roku 2040) je zřejmé, že ani teoreticky nulové emise v EU na globální vývoj vliv mít nebude.

Bez zásadních změn infrastruktury přenosu a distribuce elektřiny, která je realizovatelná jen v dlouhodobém časovém horizontu desítek let, je navrhovaná orientace výhradně na „zelenou“ elektřinu nerealizovatelná. Návrh počítá se současnými/historickými OZE, hlavně elektřiny,

především elektřinou z větru, fotovoltaikou a v menší míře biomasou. Všechny tyto OZE mají oproti fosilním zdrojům nízkou hustotu výkonu (W/m^2). Při globálním porovnání je potřeba plochy pro OZE srovnatelná se světovou plochou zemědělské půdy. Časová dostupnost energie z intermitentních zdrojů je 30 % resp. 10 %, takže instalované kapacity by měly být trojnásobné, resp. desetinásobné ve srovnání s fosilními zdroji. Životnost těchto OZE je 15 až 20 let, takže ve srovnání s životností fosilních zdrojů a jadernou energetikou je potřeba investovat třikrát! Intermitentní zdroje potřebují buď zálohování jinými druhy zdrojů, nebo ukládáním elektřiny do vhodných úložišť, které však nejsou a nebude dostupné v nezbytném rozsahu ani za dalších třicet let.

Silné stránky

- Deklaratorní respektování technologické neutrality při realizaci cílů Zelené dohody.
- Silnou stránkou je předpoklad zpracování. analýzy a zahrnutí hlediska dostupnosti a bezpečnosti dodávek energie.

Slabé stránky

- Základní důraz na dodávky „čisté“ energie a riziko nedostatečně kritického hodnocení jak historického vývoje, tak budoucích vývojových trendů.
- Poukaz na riziko „energetické chudoby“ bez konkretizace řešení.
- Sázka na dosud nevyvinuté a neprověřené technologie.
- Předpoklad, že „inteligentní infrastruktura“ vyřeší budoucí disproporce nabídky a poptávky elektřiny.
- Nové ambicióznější cíle jsou vytyčeny, aniž by došlo k realizaci a vyhodnocení předchozích cílů „zimního energeticko–klimatického balíčku“.
- Nepřesvědčivost základní argumentace jak v EU samotné, tak v globálním měřítku a neschopnost přesvědčit globální hráče o svém konceptu

Příležitosti

- Politické odhodlání zvláště na evropské úrovni, ale i v některých členských zemích.
- Prostor pro vývoj nových technologií a postupů, digitalizace systémů a zvyšování energetické účinnosti a úspor.

Hrozby

- Nevyrovnanost evropského prostředí, snaha po centrálním plánování budoucnosti a „vybírání vítězů“, jakož i zatracování některých technologií z politických důvodů.
- Neschopnost rozkrýt vnitřní agendu globálních hráčů.
- Prudké snížení konkurenceschopnosti řady průmyslových odvětví EU na světových trzích.
- Faktická likvidace řady odvětví evropské ekonomiky.
- Dopady na zaměstnanost a sociální situaci postižených regionů.
- Ohrožení energetické bezpečnosti a spolehlivosti dodávek energií.

- *Riziko nárůstu cen energií s dopady v průmyslové sféře i v sociální oblasti včetně nárůstu „energetické chudoby“, která se již v současné době týká 50 mil. obyvatel EU.*

3. Aktivizace průmyslu pro čisté oběhové hospodářství

Stručná charakteristika návrhu (1)

Dosažení klimaticky neutrálního oběhového hospodářství vyžaduje plnou mobilizaci průmyslu. K transformaci určitého průmyslového sektoru a všech hodnotových řetězců je třeba 25 - 30 let, tedy doba jedné generace. Tento přechod představuje příležitost k rozšíření udržitelné ekonomické aktivity vedoucí k vytváření pracovních míst. Na globálních trzích existuje významný potenciál pro nízkoemisní technologie, udržitelné produkty a služby. Také oběhové hospodářství má velký potenciál pro nové aktivity a pracovní místa.

Energeticky náročná průmyslová odvětví, například ocelářství či výroba chemických produktů a cementu, jsou pro evropskou ekonomiku nepostradatelná, jelikož dodávají vstupy pro klíčové hodnotové řetězce. Dekarbonizace a modernizace tohoto odvětví má proto zásadní význam. Doporučení, která zveřejnila skupina na vysoké úrovni pro energeticky náročná průmyslová odvětví, ukazují, že zástupci průmyslu jsou odhodláni těchto cílů dosáhnout.

Akční plán pro oběhové hospodářství bude obsahovat „politiku udržitelných produktů“ na podporu oběhového designu všech produktů na základě společné metodiky a zásad. Tato politika bude upřednostňovat zmenšení objemu materiálů a jejich opětovné využití předtím, než dojde k jejich recyklaci. Bude podporovat nové obchodní modely a stanoví minimální požadavky, aby se produktům škodlivým pro životní prostředí zabránilo v přístupu na trh EU. Bude také zvýšena odpovědnost výrobců. Akčním plánem pro oběhové hospodářství se bude řídit transformace ve všech odvětvích, avšak činnost se soustředí zejména na ta z nich, která jsou nejnáročnější z hlediska zdrojů – patří mezi ně odvětví textilu, stavebnictví, elektroniky a plastů.

Komise naváže na strategii pro plasty z roku 2018 a zaměří se mimo jiné na opatření proti záměrně přidávaným mikro-plastům a neúmyslnému uvolňování plastů například z textilií a pneumatik (abraze). Komise vypracuje požadavky, aby bylo zajištěno, že veškeré obaly na trhu EU budou do roku 2030 buď opětovně použitelné, nebo ekonomicky recyklovatelné, vypracuje regulační rámec pro biologicky rozložitelné plasty a plasty na biologické bázi a provede opatření týkající se plastů na jedno použití.

Mezi prioritní oblasti patří čistý vodík, palivové články a další alternativní paliva, skladování energie a zachycování, ukládání a využívání CO₂. Komise například podpoří přelomové technologie pro čistou ocel, které do roku 2030 umožní výrobu oceli s nulovými emisemi uhlíku, a prozkoumá, zda bude možné využít část finančních prostředků z Evropského společenství uhlí a oceli, které jsou předmětem likvidace. V širší perspektivě bude zavádění takových rozsáhlých inovativních projektů napomáhat inovační fond systému EU obchodování s emisemi.

Digitální technologie jsou rozhodujícím faktorem pro dosažení cílů udržitelnosti Zelené dohody v mnoha různých odvětvích. Komise prozkoumá opatření, jež zajistí, aby digitální technologie,

například umělá inteligence, 5G, cloud, „edge computing“ a internet věcí, zrychlily a maximalizovaly dopad politik při řešení změny klimatu a ochraně životního prostředí. Komise rovněž zvažuje opatření ke zlepšení energetické účinnosti a výsledků oběhového hospodářství samotného digitálního odvětví – od širokopásmových sítí po datová centra a ICT zařízení.

Komentář

Tato část „Zelené dohody“ by měla dle očekávání být orientována na konkurenceschopnost průmyslu a její ochranu, využití potenciálu konceptu oběhového hospodářství pro úspory primárních surovin a snížení surovinové závislosti EU na dovozech. Ve skutečnosti je Aktivizace průmyslu pro čisté oběhové hospodářství zcela jednostranně orientována na snižování emisí CO₂ a celkovou dekarbonizaci průmyslových procesů.

Tato orientace naráží na skutečnost, že v oblasti klíčových komodit, jako je výroba surového železa a oceli dosud neexistují technologie, které by průmyslovém měřítku současné výrobní postupy. V případě průmyslu cementu a vápna je přehlížena skutečnost, že 60 % výrobních emisí CO₂ je dáno stechiometrií základních chemických přeměn surovin na stavební materiály. V oboru organické chemie je samotný pojem dekarbonizace nesmyslný, protože podstatou organické chemie je právě uhlík. Takových příkladů navrhovaných postupů dekarbonizace, opírajících se o ideologický fundament místo elementárních znalostí přírodních věd je možno uvést dlouhou řadu.

Silné stránky návrhu:

- Zajištění dodávek udržitelných surovin, zejména kritických surovin nezbytných pro čisté technologie, digitální oblast, vesmírné a obranné aplikace, prostřednictvím diverzifikace dodávek z primárních i sekundárních zdrojů.
- Pozitivní zkušenosti z masové recyklace některých komodit (železo a barevné kovy, sklo, papír, plasty).

Slabé stránky návrhu:

- Nedostupnost navrhovaných technologií v průmyslovém měřítku.
- Nedostatečný akcent na chemickou recyklaci plastů (termolýza, hydrolyza a další) jako prioritní směr příštích desetiletí.

Příležitosti:

- Snížení surovinové závislosti EU na dovozech z třetích zemí.
- Orientace na „čistý vodík“ a vodíkové hospodářství, palivové články a další alternativní paliva, skladování energie a zachycování, ukládání a využívání CO₂.
- Digitalizace recyklačního průmyslu.

Hrozby:

- Plánované regulatorní zásahy povedou k deformacím trhu s druhotnými surovinami.

- *Jednostranná orientace na recyklaci komunálního odpadu mohou vést k neefektivní alokaci investičních prostředků.*
- *Zvýší se riziko kontaminace recyklovaných materiálů nebezpečnými nebo toxickými látkami.*

3.1. Průmyslová strategie EU *Stručná charakteristika návrhu (7)*

Ekologická a digitální transformace jsou vzájemně úzce provázané a dotknou sevšech oblastí ekonomiky, společnosti i průmyslu. Vyžádají si nové technologie a tomu odpovídající investice a inovace. Díky nim vzniknou nové produkty, služby, trhy a obchodní modely. Zformují nové druhy profesí, které ještě neexistují a k nimž budou nezbytné dosud nepoznané dovednosti a přinesou s přechod z lineární výroby na oběhové hospodářství. Obě transformace jsou svou šíří a hloubkou, rozsahem, rychlostí, povahou a naléhavostí zcela bezprecedentní. Balíček iniciativ Evropské komise stanoví řadu opatření na posporu všech aktérů evropského průmyslu. Zvláštní strategie pro malé a střední podniky má snížit administrativní zátěž, pomoci malým a středním podnikům podnikat na celém jednotném trhu I mimo něj a získat přístup k financování. Iniciativy Komise formulují také 45 konkrétních kroků Komise k odstranění překážek , které brání dobrému fungování jednotného trhu, podporují digitalizaci a posilují konkurenceschopnost evropského průmyslu.

Nová průmyslová strategie uvádí tři klíčové priority:

- zachování globální konkurenceschopnosti;
- dosažení klimatické neutrality;
- utváření digitální budoucnosti Evropy.

K dosažení těchto priorit Komise připravuje “Akční plán pro duševní vlastnictví, přezkum pravidel EU v oblasti hospodářské soutěže, “Bílou knihu k řešení rušivých dopadů zahraničních dotací na jednotný trh a zahraniční přístup k veřejným zakázkám EU a k financování ze strany EU, komplexní opatření modernizace a dekarbonizace energeticky náročných odvětví, zásobování nízkouhlíkovou energií za konkurenceschopné ceny, “Akční plán pro kritické suroviny”, “Alianci pro čistý vodík, pro nízkouhlíková odvětví a pro průmyslové cloudy a platformy a aliaci pro suroviny.

Nová strategie pro malé a střední podniky je orientována na poradenství v otázkách udržitelnosti, digitální transformace a pro usnadnění malých a středních podniků na burzovním trhu podpoří v rámci InvestEU fond pro primární veřejnou nabídku akcií malých a středních podniků. Komise dále přijímá akční plán pro lepší provádění a prosazování pravidel jednotného trhu s cílem odstranit stávající překážky a dosáhnout úspor 713 mld. EUR do konce tohoto desetiletí.

Komentář

Přestože návrh dokumentu přináší seznam 45 dílčích kroků k naplnění nové průmyslové strategie, skutečné obrysy navrhované strategie zůstávají mlhavé. Za absurdní lze považovat především návrh na zajištění dlouhodobé konkurenceschopnosti evropského průmyslu založené na bezpečné a levné elektrické energii z obnovitelných zdrojů, především větrné energii. Tato forma energie není ani bezpečná, ani levná, a naopak již v současné době představuje jednu z největších překážek konkurenceschopnosti evropského průmyslu.

Podpora malých a středních podniků bude pro další vývoj evropského průmyslu klíčová. V návrhu Komise by spočívala zejména v poradenské podpoře, jak směřovat k uhlíkově neutrálním vzorcům výroby. Reálná a efektivní podpora by však na rozdíl od návrhu Komise měla být orientována na snižování regulační zátěže, zjednodušení daňového systému, další odstraňování obchodních bariér jak na jednotném evropském trhu, tak prostřednictvím obchodních dohod EU s třetími zeměmi. Rozhodující však bude podpora konkurenceschopnosti prostřednictvím dostupné levné a spolehlivé energie, kterou však nelze v reálném časovém období očekávat od obnovitelných zdrojů.

Silné stránky návrhu

- *Akcent podpory malých a středních podniků, důraz na digitalizaci jako nástroje zvyšování efektivity průmyslových procesů a zvyšování konkurenceschopnosti na světových trzích na digitalizaci jako nástroje*

Slabé stránky návrhu

- *Návrh zcela pomíjí skutečnost, že v průběhu posledních 30 let došlo k významné de-materializaci unijní ekonomiky a k přesunu materiálové výroby mimo EU, zejména do asijských zemí.*
- *Návrh také hovoří o posilování konkurenceschopnosti evropského průmyslu zajištěním dostupné, spolehlivé a cenově konkurenceschopné energie. Realita však je zcela opačná a současný vývoj přináší ztrátu konkurenceschopnosti evropského průmyslu jak v důsledku přemíry regulatorních předpisů, tak zejména v důsledku násobně vyšších cen energetických vstupů.*

Příležitosti

- *Inovace v oblasti využívání druhotných surovin v rámci oběhového hospodářství, optimalizace výrobních procesů v důsledku masového zavádění digitalizace průmyslu.*

Hrozby

- *Prohloubení ztráty konkurenceschopnosti evropského průmyslu v důsledku růstu nákladů na energie, další regulace.*

3.2. Akční plán pro oběhové hospodářství

Stručná charakteristika návrhu (8)

Akční plán pro oběhové hospodářství obsahuje program, který si klade za cíl vytvořit ve spolupráci s hospodářskými aktéry, spotřebiteli, občany a organizacemi občanské společnosti čistší a konkurenceschopnější Evropu. Plán zahrnuje soubor vzájemně propojených iniciativ, jejichž cílem je vytvořit silný a ucelený rámec výrobní politiky, díky němuž se udržitelné produkty, služby a obchodní modely stanou pravidlem a spotřební návyky se změní tak, že především již nebude vznikat žádný odpad.

Stěžejním cílem plánu je zajistit, aby byly výrobky vhodné pro klimaticky neutrální oběhové hospodářství účinně využívající zdroje, snížit množství odpadu a zajistit, aby se výsledky průkopníků v oblasti udržitelnosti postupně staly pravidlem, navrhne Komise legislativní iniciativu v oblasti udržitelné výrobní politiky.

Jádrem této legislativní iniciativy bude rozšířit působnost směrnice o ekodesignu nad rámec výrobků spojených se spotřebou energie, aby se rámec pro ekodesign vztahoval na co nejširší spektrum výrobků a přispíval k dosažení oběhového hospodářství.

Důležitým prvkem plánu je stanovení zásad udržitelnosti a jiných vhodných způsobů regulace těchto aspektů:

- ✓ zlepšení životnosti výrobků a jejich opětovné použitelnosti, možnosti modernizace a opravitelnosti řešení přítomnosti nebezpečných chemických látek ve výrobcích a zvyšování jejich energetické účinnosti a účinného využívání zdrojů,
- ✓ zvýšení obsahu recyklovaných materiálů ve výrobcích a zároveň zajištění jejich výkonnosti a bezpečnosti,
- ✓ umožnění repasování a vysoce kvalitní recyklace,
- ✓ snížení uhlíkové a environmentální stopy,
- ✓ omezení jednorázového použití a zamezení předčasného zastarávání výrobků,
- ✓ zavedení zákazu likvidace neprodaného zboží nepodléhajícího zkáze,
- ✓ podpora modelů „produkt jako služba“ nebo jiných modelů, u nichž výrobci zůstávají vlastníky výrobků nebo nesou odpovědnost za jejich výkonnost během celého životního cyklu,
- ✓ uvolnění potenciálu digitalizace informací o výrobcích, včetně takových řešení, jako jsou digitální pasy, označování a vodoznaky,
- ✓ oceňování výrobků na základě jejich rozdílné výkonnosti v oblasti udržitelnosti, a to i propojením vysokého stupně výkonnosti s pobídkami.

Cíl méně odpadu, více hodnoty budou podporovat účinnější odpadová politika na podporu předcházení vzniku odpadů a principu oběhovosti, posílení principu oběhovosti v prostředí bez toxických látek, dobře fungující trh EU s druhotnými surovinami, přísná regulace vývozu odpadů z EU a oběhové hospodářství fungující na úrovni regionů, měst i jednotlivců.

Plán dále uvádí oběhovost jako předpoklad klimatické neutrality, zavádění odstraňování uhlíku a zvýšení jeho oběhovosti a zároveň v plné míře zohlednění cíle v oblasti biologické rozmanitosti Komise prozkoumá vypracování regulačního rámce pro certifikaci odstraňování uhlíku, který bude založený na spolehlivé a transparentní evidenci uhlíku za účelem sledování a ověřování postupů odstraňování uhlíku.

Komentář (9)

Akční plán přináší významný potenciál úspor primárních surovin, zdůrazňuje roli produktové politiky, nově akcentuje i další prvky jako trh s druhotnými surovinami, inovace a výzkum „zelené“ veřejné zakázky a ekonomické nástroje. V řadě svých částí je „Akční plán“ formulován velice obecně, nedává jasnou představu o dalším postupu. Příkladem je návrh „renovační vlny“ ve stavebnictví, kdy dokument nepřináší ani mlhavý nástin postupů a nástrojů, vedoucích k realizaci takového opatření.

Cíle v oblasti komunálních odpadů – snížení množství zbytkového komunálního odpadu do deseti let – jsou v kontrastu s dosavadním vývojem v EU, kdy množství komunálních odpadů naopak významně roste. Návrh zdůrazňuje celý životní cyklus výrobků, požadavky na ekodesign zahrnují i další ukazatele jako opravitelnost výrobku, repasování a vysoce kvalitní recyklaci a přináší možnost rozvinutí potenciálu digitalizace oběhového hospodářství, potenciál posílení strategické surovinové strategie evropského průmyslu.

Příležitostí pro uplatnění inovací je i navrhovaný neutrální přístup ke snižování emisí v dopravě, rozvoj inteligentních dopravních systémů, systémových řešení v oblasti urbanistiky, dopravní infrastruktury a preferenci veřejné dopravy s důrazem na řešení městských aglomerací. Navrhované ekonomické nástroje by měly být v souladu se základními principy jako jsou transparentní daňové prostředí, minimalizace distorzí, snižování administrativní zátěže, revize a postupné rušení zavedených daňových výjimek.

Zpřísnění požadavků na obsah chemických látek v recyklovaných výrobcích (netoxický recyklační cyklus) povede k redukci materiálů pro recyklaci, poroste objem odpadů, které nemohou být recyklovány a povede k odklonu od deklarovaných „ambiciózních“ cílů. Povinnost zavést od roku 2025 separovaný sběr textilního odpadu naráží na neexistenci vhodných zpracovatelských technologií a kapacit. Více než 60 % textilních materiálů je do EU dováženo z Asie, povinnost recyklace by však jako „černý Petr“ zůstala na evropském průmyslu.

Silné stránky návrhu

- *Akční plán přináší významný potenciál úspor primárních surovin, zdůrazňuje roli produktové politiky, nově akcentuje i další prvky jako trh s druhotnými surovinami, inovace a výzkum „zelené“ veřejné zakázky a ekonomické nástroje.*

Slabé stránky návrhu

- *Návrh revize stávající odpadové a obalové legislativy EU přijaté v letech 2018 a 2019 nerespektuje skutečnost, že její implementace teprve probíhá a dosažené efekty nejsou vyhodnoceny. Návrh nových ambiciózních cílů v oblasti odpadů a obalů pomíjí fakt, že k realizaci neméně ambiciózních cílů přijatých v letech 2018 a 2019 pro léta 2035 (odpady) a 2030 (obaly) ještě ani nebylo zahájeno. Cíle v oblasti komunálních odpadů – snížení množství zbytkového komunálního odpadu do deseti let – jsou v kontrastu s dosavadním vývojem v EU, kdy množství komunálních odpadů naopak významně roste.*
- *Akční plán je formulován velice obecně, nedává jasnou představu o dalším postupu. Příkladem je návrh „renovační vlny“ ve stavebnictví, kdy dokument nepřináší ani mlhavý nástin postupů a nástrojů, vedoucích k realizaci takového opatření.*

Příležitosti

- *Návrh zdůrazňuje celý životní cyklus výrobků, požadavky na ekodesign zahrnují i další ukazatele jako opravitelnost výrobku, repasování a vysoce kvalitní recyklaci a možnost rozvinutí potenciálu digitalizace oběhového hospodářství.*
- *Návrh přináší potenciál posílení strategické surovinové strategie evropského průmyslu. Příležitostí pro uplatnění inovací je i navrhovaný neutrální přístup volby řešení ke snižování emisí v dopravě, rozvoj inteligentních dopravních systémů, systémových řešení v oblasti urbanistiky, dopravní infrastruktury a preferenci veřejné dopravy s důrazem na řešení městských aglomerací.*
- *Navrhované ekonomické nástroje by měly být v souladu se základními principy, jako jsou transparentní daňové prostředí, minimalizace distorzí, snižování administrativní zátěže, revize a postupné rušení zavedených daňových výjimek. Potenciál Evropské inovační rady (EIC) může významně přispět k podpoře průlomových a riskantních inovací a jejich zavádění do praxe.*

Hrozby

- *Zpřísnění požadavků na obsah chemických látek v recyklovaných výrobcích (netoxický recyklační cyklus) povede k redukci materiálů pro recyklaci, poroste objem odpadů, které nemohou být recyklovány a povede k odklonu od deklarovaných „ambiciózních“ cílů.*
- *Návrh zákazu likvidace neprodaného zboží koliduje s principy fungování jednotného trhu a odpovědností za podnikatelská rozhodnutí. Zavádění obecné povinnosti mít po určenou dobu k dispozici náhradní díly pro širokou škálu výrobků by vedlo k významným změnám logistiky, požadavkům na skladovací prostory, k nárůstu nákladů na energie a dopravu a dalším nežádoucím dopadům z hlediska dlouhodobé udržitelnosti (takové požadavky dosud byly závazně uplatněny pouze v automobilovém průmyslu) a ve výsledku by mohly být kontraproduktivní. Jednostranné prosazování řešení „produkt jako služba“ zasahuje do práv spotřebitelů na výběr optimálních řešení konkrétních potřeb, přináší riziko nežádoucích zásahů do vlastnických práv a nezohledňuje princip subsidiarity.*
- *Navrhované omezení uvádění baterií a dalších výrobků na trh z důvodu „neeticky získaných surovin“ přímo ohrožuje podmínky volného trhu a vedlo by k zavádění nežádoucího vývoje centrálně plánované ekonomiky.*
- *Požadavky na minimální obsah recyklátů u určitých typů plastů nebo stavebních materiálů mohou přinášet významná rizika z hlediska bezpečnosti materiálů.*
- *Povinnost zavést od roku 2025 separovaný sběr textilního odpadu naráží na neexistenci vhodných zpracovatelských technologií a kapacit. Více než 60 % textilních materiálů je do EU dováženo z Asie, povinnost recyklace by však jako „černý Petr“ zůstala na evropském průmyslu.*
- *Navrhované opětovné využívání odpadních vod kupř. k závlahám v zemědělství je spojeno s rizikem působení zbytkového znečištění po vyčištění odpadních vod (produkty farmaceutického průmyslu, hormonální přípravky, antibiotika) ve formě kontaminace půd a zemědělských produktů. Navíc by v případě toků s malými průtoky tato voda chyběla v korytech řek, kam je standardně po vyčištění vypouštěna.*
- *Při prosazování standardů EU v oblasti oběhového hospodářství by měly být prioritně využívány existující funkční mechanismy mezinárodní spolupráce s cílem vyhnout se další fragmentaci environmentálního práva a vytváření nových smluv bez reflexe aktuální situace ve světě.*

4. Stavět a renovovat za účinného využívání energie a zdrojů

Stručná charakteristika návrhu (1)

Výstavba, využívání a renovace budov vyžaduje značné množství energetických a nerostných zdrojů (např. písku, šterku či cementu). Na budovy rovněž připadá 40 % spotřebované energie. Míra renovace fondu budov v členských státech se v současné době pohybuje mezi 0,4 až 1,2 %. Pro dosažení cílů EU v oblasti energetické účinnosti a klimatu ji však bude nutné nejméně zdvojnásobit. Souběžně s tím je pro 50 milionů spotřebitelů finančně náročné zajistit ve svých domovech odpovídající teplotu. V reakci na tyto dvě úzce spjaté výzvy, konkrétně energetickou účinnost a finanční dostupnost, by se EU a členské státy měly zapojit do „renovační vlny“ veřejných i soukromých budov.

Komise bude důsledně prosazovat právní předpisy týkající se energetické náročnosti budov. V roce 2020 bude prvním krokem tímto směrem posouzení dlouhodobých strategií renovací jednotlivých členských států. Komise současně navrhuje, že v roce 2020 bude se zúčastněnými stranami pracovat na nové iniciativě v oblasti renovací. Její součástí bude otevřená platforma sdružující fond budov a stavební odvětví, architektky a inženýry a místní orgány s cílem řešit odstraňování překážek renovací. Iniciativa bude rovněž zahrnovat režim inovativního financování z programu InvestEU.

Komentář

Koncept hospodárnějšího stavění a renovací není žádnou novinkou a v socialistickém plánovacím režimu jsme zažili celou řadu kampaní tímto směrem. Jejich úspěch byl velmi proměnlivý a záleželo na konkrétním stavu věci a kontextu kultury té které oblasti. Tato oblast má celkem výhodu, že technologie jsou již dlouhodobě známé a užívané, povětšinou jsou zralé pro komerční využití, ovšem, objektů pro výstavbu i pro renovace je ohromný počet. Zato kapacity jsou omezenější, a to jak surovinové, tak dodavatelé prací.

Dalším aspektem je vůle vlastníků objektů investice/modernizace realizovat. Tento stav bude vyžadovat návrh motivačních faktorů, které umožní výrazné rozšiřování okruhu zájemců z řad investorů. Bude ovšem nutno motivační nástroje šít na míru podle kulturních tradic jednotlivých zemí a dohodnutých dekarbonizačních cílů. Technická řešení bude nutno navrhovat v souladu s parametry klimatu regionů tak, aby řešení byla vždy co nejefektivnější.

Silné stránky návrhu

- *Výstavba a rekonstrukce objektů na lepší energetické parametry je ve velké většině velmi atraktivní námět a lze nalézt optimální motivaci pro investory.*
- *Záměr vytvořit otevřenou platformu sdružující fond budov, stavební průmysl, architektky, inženýry a místní orgány s cílem řešit odstraňování překážek renovací.*

Slabé stránky návrhu

- *Komise spoléhá na nové právní předpisy o energetické účinnosti budov, nákladovou a realizační stránku věci nechává na členských státech.*
- *I když se jedná o atraktivní záměr a standardizace bude nevyhnutelnou součástí řešení, je nutno se vyvarovat přílišného užití tvrdých nástrojů direktivního řízení.*
- *Absence řešení specifiky historických center měst.*

Příležitosti

- *Příležitostí lze nalézt celou řadu, od využití domácích surovin a materiálů až po využití materiálů recyklovaných tam, kde to dává technickoekonomickou logiku. Typová a standardizovaná řešení musí mít průkaz ve formě hodnocení jejich životního cyklu.*

Hrozby

- *Hrozbou mohou být příliš akcelerovaná řešení, která nebudou optimálním přínosem pro investory a dále ohromný rozsah objektů versus dostupné kapacity stavebních prací a dostupných materiálů a fondy historických objektů, vyžadující zvláště citlivý přístup.*

5. Urychlení přechodu k udržitelné a inteligentní mobilitě

Stručná charakteristika návrhu (1)

Na dopravu připadá čtvrtina skleníkových plynů produkovaných v EU a její podíl stále roste. K dosažení klimatické neutrality je nezbytné do roku 2050 emise z dopravy snížit o 90 %. K tomuto snížení musí přispět jak silniční, tak i letecká, železniční a vodní doprava. Dosažení udržitelné dopravy znamená upřednostnit uživatele a nabídnout jim cenově dostupnější, dosažitelnější, zdravější a čistší alternativy k dopravním prostředkům, na které jsou v současnosti zvyklí

Multimodální doprava potřebuje silné oživení, které zvýší účinnost dopravního systému. Prioritou bude přesunout významnou část vnitrozemské nákladní přepravy (75%), kterou dnes zajišťuje silniční síť, na železnici a vodní cesty. K tomu budou třeba opatření k lepšímu řízení a navýšení kapacity železnic a vnitrozemských vodních cest, která Komise navrhne do roku 2021. Automatizovaná a propojená multimodální mobilita bude spolu s inteligentními systémy řízení dopravy, které využívají digitalizaci, hrát stále větší úlohu. Dopravní systém a infrastruktura EU se přizpůsobí tak, aby podporovaly nové služby udržitelné mobility, které zejména v městských oblastech sníží dopravní zatížení a znečištění. Prostřednictvím svých nástrojů financování, jako je Nástroj pro propojení Evropy, Komise pomůže rozvíjet inteligentní systémy řízení dopravy a řešení pro mobilitu jako službu.

Komise navrhne rozšířit evropský systém obchodování s emisemi na námořní odvětví a snížit množství povolenek ze systému EU pro obchodování s emisemi, jež jsou zdarma přidělovány leteckým dopravcům. Tento krok bude koordinován s opatřeními na celosvětové úrovni, zejména s těmi, která přijme Mezinárodní organizace pro civilní letectví nebo Mezinárodní námořní organizace. Komise rovněž znovu zváží, jak dosáhnout efektivního zpoplatnění silnic v EU. Současně by EU měla urychlit výrobu a zavádění udržitelných alternativních paliv používaných v odvětví dopravy. Do roku 2025 bude zapotřebí vybudovat přibližně 1 milion dobíjecích a plnicích stanic pro 13 milionů vozidel s nulovými a nízkými emisemi, která se podle očekávání budou pohybovat na evropských pozemních komunikacích.

V návaznosti na výše uvedené Komise:

- připraví návrh týkající se skutečně Jednotného evropského nebe, jelikož tento krok přispěje k významnému snížení emisí z letecké dopravy,
- pomůže rozvíjet inteligentní systémy řízení dopravy a řešení pro mobilitu jako službu prostřednictvím svých nástrojů financování, jako je Nástroj pro propojení Evropy;
- se zaměří na stávající osvobození od daně, včetně těch, která se uplatňují na letecká a námořní paliva, a na to, jak nejlépe odstranit případné mezery;
- navrhne rozšířit unijní systém obchodování s emisemi na námořní odvětví a snížit množství povolenek ze systému EU pro obchodování s emisemi, jež jsou zdarma přidělovány leteckým dopravcům;

- zváží legislativní možnosti pro podporu výroby a využívání udržitelných alternativních paliv pro různé druhy dopravy; rovněž přezkoumá směrnici o infrastruktuře pro alternativní paliva a nařízení TEN-T, aby urychlila využívání vozidel a plavidel s nulovými a nízkými emisemi;
- navrhne přísnější normy pro emise látek znečišťující ovzduší vozidly se spalovacím motorem (EURO 7) a revizi právních předpisů týkajících se emisních standardů pro emise CO₂ generované osobními automobily a dodávkami s cílem zajistit, aby se od roku 2025 hladce rozběhl přechod na mobilitu s nulovými emisemi;
- zváží uplatňování unijního systému obchodování s emisemi i na silniční dopravu;
- přijme opatření v oblasti námořní dopravy, včetně regulace přístupu nejvíce znečišťujících lodí do přístavů EU a povinnosti kotvicích lodí používat pobřežní elektřinu.

Komentář

Stručně: mnoho velkých slov, velkých cílů a ambicí, ale nikdo si nedokáže za tím vším představit konkrétněji rozsah změn, technických a organizačních řešení v dílčích oblastech. Konkrétnější řešení mnoha oblastí není dosud ani ve fázi přípravy projektů a odpovědně nelze očekávat výraznější posun ani v časovém horizontu příštích dvaceti let. Snížení emisí z dopravy o 90 % do roku 2050 lze řadit do říše snů, jedním z důvodů je i skutečnost, že ani plná elektromobilita nezaručí tento cíl, poněvadž energetický systém nelze v daném časovém horizontu přebudovat na plně bezemisní. Politickými rozhodnutími nelze zajistit ani potřebné inovace, natož jejich implementace v takovémto rozsahu a nákladnosti.

Multimodalita dopravy je stará píseň, která probíhá, dává-li ekonomický smysl. Zvláště v mezinárodním obchodě má své místo a prakticky je jen málo komodit, které na cestě od výrobce ke spotřebiteli využívá jediný způsob přepravy. Zavedení jiného, než ekonomického kritéria pro volbu optimální kombinace způsobů přepravy je cesta zpět a poškodí evropskou ekonomiku včetně nevyhnutelných sociálních dopadů. Efektivní jednotlivé přepravní módy mohou ve svých důsledcích přispět i ke snížení uhlíkové stopy mnohem více, než snaha po administrativním řízení přepravních toků, které v návrzích komise nelze přehlédnout.

V souvislosti s tím se jeví problematické i rozšíření EU ETS na lodní a leteckou přepravu (po odstranění některých specifických výjimek). Nejedná se o nic jiného, než o nepředvídatelnou uhlíkovou daň a má-li v tomto smyslu cokoliv uspět, je nutno postupovat v souladu s globálními partnery. EU ETS je nástroj obecně na optimalizaci snižování emisí škodlivin, částečně fungující v homogenním ekonomickém prostředí. To ovšem není případ rozšiřování EU ETS do dopravy, navíc, CO₂ není škodlivina.

Komise by měla vysvětlit, co je „skutečné“ Jednotné Evropské Nebe. Členské země by neměly jen tak jednoduše opustit vlastní řízení letového provozu, přičemž potřebná koordinace je naprosto nezbytná. Nájezdy institucí EU do daňových oblastí u leteckých a námořních paliv nelze provozovat bez vzájemných dohod s mezinárodními organizacemi, příslušnými pro daný segment dopravy a jednostranným postupem nelze vyloučit obchodní válku, která nemůže pro EU dopadnout dobře s ohledem na to, že naše uskupení je nesmírně chudé na téměř všechny suroviny a jejich dovoz by se mohl uvedenými opatřeními silně problematizovat.

Námět podpory výroby a užívání „udržitelných“ alternativních paliv musí být podmíněn analýzou životního cyklu takových paliv včetně jejich. Při takových úvahách nutno brát v úvahu faktor hustoty výkonu, poskytující velmi rychlý a názorný test využitelnost alternativ, které nesmí narušovat potravinové zdroje a jejich dostupnost, které budou mít nepochybně strategický význam pro udržování sociálního smíru za přijatelných ekonomických podmínek.

Komise v dokumentu formálně ponechává prostor pro využití různých alternativ pohonu vozidel a respektuje princip technologické neutrality (ZP, biometan, vodík a palivové články, bateriové systémy), ve skutečnosti však prosazuje jednostranné řešení na bázi bateriových systémů.

Globálně se očekává, že prodej elektromobilů do roku 2040 nedosáhne ani 10 % stavu světové flotily a při tom všem je nutno znovu zhodnotit životní cyklus, dopady rozšiřování elektrické flotily na emise z energetiky (dnes jsou prohibitivní a vozy se spalovacími motory mají emise GHG menší, než čisté elektro vozy.

Nelze ani pominout surovinové zdroje jak pro výrobu baterií, a to i hlediska geografického, ale především environmentálního. Lze se oprávněně domnívat, že podstatně větším přínosem by mohla být nákladní elektrická vozidla, věrohodné údaje a analýzy však dosud chybí. EU má však nakročeno k problémům, směřujícím k eliminaci své vlajkové lodi ekonomiky, již je bezesporu automobilový průmysl.

Administrativní opatření, jako omezení přístupu pro některá plavidla do přístavů v EU nese s sebou riziko obchodních válek a je faktem, že EU potřebuje hladce fungující mezinárodní obchod včetně lodní přepravy více než naši obchodní partneři.

Současný systém dopravy se vyvíjel více jak jedno století, je to záležitost nejen dopravních prostředků, ale do značné míry infrastruktury. Představa zásadního urychlení přechodu je nereálná.

Plná elektromobilita se neobejde bez výšení výroby elektřiny zhruba o 1/3 proti současné výrobě. EU nemá suroviny pro přechod na elektromobilitu – jsou to jak kovy (zvláště měď) lithium, prvky vzácných zemin – oběhové hospodářství tyto potřeby nezajistí! Současné zdroje ovládá především Čína, takže se jedná o geopolitický fenomén. Environmentální dopady těžby a primárního zpracování těchto potřebných surovin jsou enormní a někteří odborníci je odhadují za vážnější než dopady možných klimatických změn.

Silné stránky návrhu:

- Silnou stránkou tohoto konceptu je snaha o komplexnější pohled na sektor dopravy a politická vůle ve vedení EU koncept realizovat.
- Na některá řešení je možno identifikovat i zdroje financování.
- V městských aglomeracích může elektromobilita přinést měřitelné zlepšení kvality ovzduší.

Slabé stránky návrhu:

- *Slabinou návrhu je zanedbání hodnocení dopadů a posuzování návrhů čistě v evropském kontextu.*
- *Navrhovaná opatření postrádají lepší vzájemnou provázanost.*
- *Staví na politikách, které nepřinášejí žádoucí výsledky (s velkým důrazem na EU ETS, nefunkční v nehomogenním hospodářském prostředí).*
- *Návrh zcela ignoruje dopady na státní rozpočty členských zemí v důsledku snížení a nakonec likvidace výnosu spotřební daně z motorových paliv, který představuje významnou příjmovou položku všech státních rozpočtů.*
- *Nereálnost některých dílčích cílů, kupř. 1 mil. dobíjecích a plnicích stanic v EU do roku 2025, která připomíná slib kancléřky Merkelové dosáhnout provozu 1 mil. plně elektrických vozů v Německu do konce roku 2020.*
- *Absence vyhodnocení životního cyklu prostředků elektromobility.*

Příležitosti:

- *Jistá šance k inovacím, které se ale nebudou snadno rodit ve svazujícím regulatorním prostředí.*

Hrozby:

- *Výraznou slabou stránkou je sólo snaha EU ke změnám – na své cestě může zůstat osamocená a je to i docela pravděpodobné.*
- *Opatření postrádají právě širší globální kontext a motivačně jsou velmi slabá. Řada globálních hráčů tak EU může velmi snadno opustit (poslední příklad firmy Mitsubishi, pro kterou se stal trh EU zcela nezajímavým).*
- *EU bude mít možná prostředky na výzkumnou fázi, ale rozhodně ne na širokou implementaci v nepříteli přátelském celkovém prostředí.*
- *Riziko mezinárodních sporů a obchodních válek spojených s plánovaným jednostranným rozšířením systému ETS na oblast letectví a námořní dopravy.*

6. Strategie „od zemědělce ke spotřebiteli“: vytvoření spravedlivého, zdravého potravinového systému šetrného k životnímu prostředí *Stručná charakteristika návrhu (1,10)*

Na jaře 2020 Komise představí strategii „od zemědělce ke spotřebiteli“ a zahájí širokou diskusi zúčastněných stran, která se dotkne všech fází potravinového řetězce a připraví půdu pro vypracování udržitelnější politiky v oblasti potravin. Všem subjektům zapojeným do potravinového řetězce se nyní naskýtají nové příležitosti. Nové technologie a vědecké objevy spolu se zvyšující se informovaností veřejnosti a poptávkou po udržitelných potravinách přinesou prospěch všem zúčastněným stranám.

Klíčem ke zvládnutí přechodu budou evropští zemědělci a rybáři. Strategie „od zemědělce ke spotřebiteli“ posílí jejich úsilí v boji proti změně klimatu, za ochranu životního prostředí a zachování biologické rozmanitosti. Klíčovými nástroji na podporu tohoto úsilí i nadále budou společná zemědělská politika a společná rybářská politika, které zemědělcům, rybářům a jejich rodinám zároveň zajistí důstojné životní podmínky.

Návrhy společné zemědělské politiky, které Komise vypracovala pro období od roku 2021 do roku 2027, stanoví, že nejméně 40 % celkového rozpočtu společné zemědělské politiky a nejméně 30 % prostředků z Evropského námořního má přispět na opatření v oblasti klimatu. Strategické plány budou muset odrážet zvýšenou úroveň ambicí, pokud jde o výrazné omezování množství použitých chemických pesticidů, hnojiv, antibiotik a rizik s nimi souvisejících.

EU musí vyvinout inovativní způsoby ochrany sklizně před škůdci a chorobami a zvážit potenciální úlohu nových inovativních technik s cílem zlepšit udržitelnost potravinového systému a současně zajistit bezpečnost potravin.

Strategie „od zemědělce ke spotřebiteli“ rovněž přispěje k dosažení oběhového hospodářství. Zaměří se na snižování dopadu, který mají postupy pro zpracování potravin a maloobchodní odvětví na životní prostředí, přijetím opatření v oblasti dopravy, skladování, balení a plýtvání potravinami. V neposlední řadě bude strategie „od zemědělce ke spotřebiteli“ stimulovat spotřebu udržitelných potravin a podporovat finančně dostupné zdravé potraviny pro všechny. Součástí strategie „od zemědělce ke spotřebiteli“ budou rovněž návrhy na zlepšení postavení zemědělců v hodnotovém řetězci.

Komentář

Nová zemědělská politika na období 2020–2027 předpokládá, že 40 % finančních prostředků zemědělské politiky z unijního rozpočtu bude orientováno na oblast klimatických změn. Prioritou však nebudou nezbytná a urgentní adaptační opatření reagující na probíhající změny klimatu a v některých regionech již vyvolávající krizový stav, ale na snižování emisí skleníkových plynů a související regulace stavu chovů skotu, prasat a dalších druhů živočišné výroby.

Tlak na snižování zátěže zemědělské krajiny agrochemikáliemi a jejich dopady na kvalitu vod a půd není doprovázen uplatněním nových objevů a výsledků výzkumů v oblasti bezpečných geneticky modifikovaných plodin se zvýšenou odolností vůči škůdcům, suchu a dalším nepříznivým faktorům, souvisejících se změnami klima. Omezování množství aplikovaných agrochemikálií musí být provázeno novými aplikačními postupy s využitím digitalizace zemědělské techniky, zvýšením efektivnosti využití agrochemikálií, využitím prostředků biologické ochrany proti škůdcům a v neposlední řadě též využitím odolných geneticky modifikovaných plodin.

Jednostranná orientace nové strategie zemědělské politiky na snižování emisí skleníkových plynů a potlačování reálných problémů evropského venkova s rozdílnou strukturou osídlení, zemědělské výroby a hospodaření a geografickými podmínkami (klima, půdní fond, profil krajiny), bude přinášet obtížně řešitelné problémy. Z hlediska globálních dopadů navíc bude zcela kontraproduktivní, protože model navrhovaný Komisí bude v zemích třetího světa zcela

neakceptovatelný a globální prioritou bude zajistit dostatek potravin pro 10 mld. obyvatel Země do konce století.

Silné stránky návrhu

- *Snižování ztrát při produkci, zpracování a distribuci potravin, postupy vedoucí k omezení plýtvání s potravinami v distribučních řetězcích a na straně spotřebitelů.*
- *Produkce orientovaná na vysoce kvalitní a zdravé potraviny, posílení environmentálně šetrných způsobů hospodaření v krajině.*

Slabé stránky návrhu

- *Nerespektování nezbytné rovnováhy živočišné a rostlinné výroby z hlediska bilance organické složky půdního fondu, tlak na snižování emisí z živočišné výroby snižováním stavu chovů.*
- *Jednostranné preferování malých farem bez zřetele na historický vývoj a současnou strukturu zemědělské výroby v jednotlivých členských státech EU.*
- *Nedostatečný důraz na adaptační opatření stabilizující zemědělskou výrobu a péči o krajinu vůči dlouhodobým klimatickým změnám, zejména z hlediska vodního režimu zemědělské krajiny.*
- *Ignorování dosažených vědeckých výsledků v oblasti geneticky modifikovaných zemědělských plodin.*

Příležitosti

- *Uplatnění nových vědeckých objevů vedoucích k udržitelným potravinám.*
- *Nové technologie úpravy zemědělských půd, digitalizace zemědělské techniky a výrobních postupů, snižování zátěže půd chemickými prostředky.*

Hrozby

- *Zhoršování kvality půd v důsledku snižování stavů chovů a následného nedostatku organických látek v půdách.*
- *Nedostatečná adaptační opatření vedoucí k dopadům na zemědělskou produkci a její udržitelnost, zhoršování stavu krajiny, zvyšování cen potravin. Také tlak na zvyšování produkce biopotravin povede ke zvyšování cen potravin.*
- *Jednostranná orientace podpory pro malé farmáře a tlak na omezení produkce velkých zemědělských závodů bez respektování historického vývoje struktury zemědělství v jednotlivých zemích přináší riziko snižování zaměstnanosti v zemědělství a další odliv obyvatel z venkova.*

7. *Ochrana a obnova ekosystémů a biologické rozmanitosti*

Stručná charakteristika návrhu (1,11)

Konference smluvních stran Úmluvy o biologické rozmanitosti, která se v říjnu 2020 uskuteční v čínském městě Kchun-ming, bude příležitostí k přijetí spolehlivého celosvětového rámce pro zastavení úbytku biologické rozmanitosti. Aby Komise zajistila, že EU bude v této oblasti hrát klíčovou úlohu, představí do března 2020 strategii v oblasti biologické rozmanitosti, na kterou v roce 2021 navážou konkrétní kroky. Strategie nastíní postoj, který EU zaujme na konferenci smluvních stran, a globální cíle k ochraně biologické rozmanitosti, jakož i závazky k řešení hlavních příčin úbytku biologické rozmanitosti v EU, které se opírají o měřitelné cíle.

Strategie v oblasti biologické rozmanitosti určí konkrétní opatření k dosažení těchto cílů. Mohly by zahrnovat kvantifikované cíle, které vycházejí ze sítě Natura 2000, např. rozšiřování plochy chráněné půdy a mořských oblastí vykazujících vysokou mírou biologické rozmanitosti. Členské státy by rovněž měly posílit přeshraniční spolupráci s cílem účinněji chránit a obnovovat oblasti, které jsou součástí sítě Natura 2000.

Lesní ekosystémy jsou v důsledku změny klimatu vystaveny rostoucímu tlaku. Je třeba zlepšit jak kvalitu, tak kvantitu plochy lesa EU, aby EU dosáhla neutrality z hlediska klimatu a zdravého životního prostředí. Udržitelná obnova lesů a zalesňování mohou spolu s obnovou poškozených lesů zvyšovat absorpci CO₂ a současně zlepšovat odolnost lesů a podporovat oběhové biohospodářství. V návaznosti na strategii v oblasti biologické rozmanitosti pro rok 2030 vypracuje Komise novou strategii EU v oblasti lesnictví, jež se bude dotýkat celého životního cyklu lesa a podpoří četné služby, které lesy poskytují.

Hlavním cílem nové strategie EU v oblasti lesnictví bude účinné zalesňování a ochrana a obnova lesů v Evropě, které pomohou zvyšovat absorpci CO₂, snižovat výskyt a rozsah lesních požárů a podpoří biohospodářství při plném zohlednění ekologických zásad příznivých pro biologickou rozmanitost.

Udržitelná „modrá ekonomika“ bude hrát ústřední úlohu při zmírňování četných nároků na půdní zdroje EU a v boji proti změně klimatu. Úloze, kterou oceány hrají při zmírňování změny klimatu a přizpůsobování se jí, se příkládá čím dál tím větší význam. Toto odvětví může přispět lepším využíváním vodních a mořských zdrojů a např. podporou výroby a využívání nových zdrojů bílkovin, které mohou zmírnit tlak na zemědělskou půdu.

Komentář

„Ochrana a obnova ekosystémů a biologické rozmanitosti“ je podrobněji rozpracovaná v dokumentu „Strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2030“.

Silné stránky návrhu

- *Strategie v oblasti biologické rozmanitosti podpoří cíle, které vycházejí ze sítě Natura 2000, např. rozšiřování plochy chráněné půdy a mořských oblastí vykazujících vysokou*

mírou biologické rozmanitosti.

Slabé stránky návrhu

- *Vágní a obecné formulace péče o lesy, jednostranná orientace na absorpční kapacitu lesů při zachytu CO₂ a přehlížení dalších aspektů funkce lesů ve vodním hospodářství, biodiverzitě, pozitivním ovlivňování mikro a meso-klimatu.*

Příležitosti

- *Uplatnění principů udržitelné „modré ekonomiky“ lepším využíváním nových zdrojů aqua-kultur.*

Hrozby

- *Riziko střetu zájmů zemědělského hospodaření s rigidními ochranářskými přístupy ochrany a obnovy ekosystémů a biologické rozmanitosti.*

7.1. Strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2030

Stručná charakteristika návrhu (11)

Komise dle návrhu Strategie bude usilovat o soudržnou transevropskou síť pro přírodu, definovat, zmapovat, monitorovat a přísně chránit všechny zbývající primární a původní lesní porosty EU, vytvořit ekologické koridory s cílem zabránit genetické izolaci, umožnit migraci druhů a zachovat a podpořit zdravé ekosystémy. K tomuto záměru Komise připraví posílení právního rámce EU pro obnovu přírody, návrat přírody na zemědělskou půdu, řešení záboru půdy a obnova půdních ekosystémů, zvýšení rozlohy lesů a zlepšení jejich zdraví a odolnosti a oboustranně výhodná řešení pro výrobu energie. Dalšími klíčovými tématy Strategie jsou obnova sladkovodních ekosystémů, ekologizace městských a příměstských oblastí, řešení invazních nepůvodních druhů, podnikání pro biologickou rozmanitost, měření a začlenění hodnoty přírody, mezinárodní správa oceánů, mezinárodní spolupráce, politika sousedství a mobilizace zdrojů.

K naplnění Strategie Komise navrhuje Plán EU na obnovu přírody do roku 2030.

Plán EU na obnovu přírody: klíčové závazky do roku 2030

1. Právně závazné cíle EU v oblasti obnovy přírody, které mají být navrženy v roce 2021, a to na základě posouzení dopadu. Do roku 2030 se obnoví významné oblasti poškozených ekosystémů a ekosystémů bohatých na uhlík; přírodních stanovišť a druhů, které nevykazují zhoršení trendů nebo stavu z hlediska ochrany a nejméně 30 % dosahuje příznivého stavu z hlediska ochrany nebo alespoň vykazuje pozitivní trend.
2. Úbytek opylovačů je zvrácen.
3. Riziko a používání chemických pesticidů je sníženo o 50 % a používání rizikovějších pesticidů je sníženo o 50 %.
4. Nejméně 10 % zemědělské plochy má velmi rozmanité krajinné prvky.
5. Nejméně 25 % zemědělské půdy je využíváno v rámci správy ekologického zemědělství a výrazně se zvyšuje využívání agroekologických postupů.
6. V EU byly při plném respektování ekologických zásad vysazeny tři miliardy nových stromů.
7. Výrazného pokroku bylo dosaženo při sanaci kontaminovaných půdních stanovišť.
8. Nejméně 25 000 km volně tekoucích řek je obnoveno.
9. O 50 % se snížil počet druhů na červeném seznamu ohrožených invazními nepůvodními druhy.
10. Ztráty živin z hnojiv jsou sníženy o 50 %, což vede ke snížení používání hnojiv o nejméně 20 %.
11. Města s alespoň 20 000 obyvateli mají ambiciózní plán pro městskou zeleň.
12. V citlivých oblastech, jako je městská zeleň v rámci EU, se nepoužívají žádné chemické pesticidy.

13. Negativní dopady na citlivé druhy a přírodní stanoviště, včetně mořského dna způsobené rybolovem a těžbou, jsou podstatně sníženy, aby bylo dosaženo dobrého stavu prostředí.
14. Vedlejší úlovky druhů jsou vyloučeny nebo sníženy na úroveň, která umožňuje obnovu a zachování druhů.

Komentář

Dle návrhu Strategie by do roku 2030 mělo být chráněno nejméně 30% půdy a 30% moře Z existujících chráněných území by mělo být 10% v režimu přísné ochrany, tedy bezzásahových území, ponechaných působení přirozených procesů, s kterými jsou v České republice varovně zkušenosti kupříkladu v NP Šumava a v souvislosti s kůrovcovou kalamitou celostátního rozsahu.

Strategie klade důraz na funkci ukládání uhlíku jak v lesních porostech, tak ve volné krajině, na druhou stranu prakticky opomíjí další funkce lesa jak v jejich funkci stabilizátoru klimatu, tak hydrologickou funkci. Jistá umanutost uhlíkově neutrální agendou je patrná i v dalším tématu Strategie – oboustranně výhodná řešení lesního hospodářství pro výrobu energie. Zcela nedostatečně jsou v Strategii akcentovány postupy adaptace na probíhající klimatické změny, právě z hlediska stability a odolnosti lesních porostů.

Strategie vychází z přísně ochranářského paradigmatu a lze očekávat, že se dostane do konfliktu se zemědělským hospodařením. Představy ve Strategii prezentované, týkající se agro-ekologického hospodaření by vedly k výraznému omezení objemu zemědělské produkce a následného zdražování základních potravin. Pokud takový koncept v bohatých zemích EU by byl akceptován, těžko si můžeme představit, že by takový model byl akceptovatelný globálně, kde výhledově půjde o zajištění potravin pro 10 mld. obyvatel převážně z chudších rozvojových zemí do konce století.

Silné stránky návrhu

- Důraz na obnovu lesních porostů, pestrost krajinných prvků, ochranu opylovačů a eliminaci nepůvodních invazivních druhů.

Slabé stránky návrhu

- Orientace na kvantitativní rozšiřování chráněných území.
- Přesto že Strategie akcentuje dokončení sítě NATURA 2000, jejíž součástí jsou i ptačí rezervace, ignoruje ochranu tažného ptactva při každoročním tahu přes Středomoří. Tam jsou chráněné druhy vystaveny každoročním masakrům v počtu desítek milionů, aniž by došlo k účinnému potlačení této nelegální činnosti, a to nejen v zemích severní Afriky, ale především v evropských zemích Středomoří, v řadě případů dokonce členů EU.

Příležitosti

- Důraz na funkci městské zeleně, ekologizace městských a příměstských oblastí.

Hrozby

- Riziko střetu zájmů zemědělského hospodaření s rigidními ochranářskými přístupy ochrany a obnovy ekosystémů a biologické rozmanitosti.

8. Životní prostředí bez toxických látek díky ambicióznímu cíli nulového znečištění

Stručná charakteristika návrhu (1,19)

K vytvoření životního prostředí bez toxických látek jsou dle názoru Komise zapotřebí další kroky, které zabrání vzniku znečištění, i opatření směřovaná k jeho sanaci a nápravě situace. Aby ochránila evropské občany a ekosystémy, musí EU lépe monitorovat znečištění ovzduší, vod, půdy a spotřebních výrobků, podávat o něm zprávy, předcházet jeho vzniku a napravovat stávající situaci. Proto Komise považuje za nezbytné, aby EU a členské státy systematictěji přezkoumaly veškeré politiky a právní předpisy. Komise bude tyto vzájemně související problémy v roce 2021 řešit přijetím akčního plánu pro nulové znečištění ovzduší, vod a půdy.

Komise považuje za nezbytné obnovit přirozené funkce podzemních a povrchových vod. Tento krok je nezbytný pro zachování a obnovu biologické rozmanitosti v jezerech, řekách, mokřadech a ústích řek a pro prevenci a omezení škod způsobených povodněmi. Provádění strategie „od zemědělce ke spotřebiteli“ sníží znečištění způsobené přebytkem živin. Komise dále navrhne opatření k řešení znečištění z povrchového odtoku vod ve městech a znečištění novými nebo obzvláště škodlivými zdroji, jako jsou mikroplasty a chemické látky, včetně léčiv. Rovněž je třeba řešit kombinované účinky různých znečišťujících látek.

Komise provede přezkum opatření EU s cílem řešit problematiku znečištění, jež generují rozsáhlé průmyslové komplexy. Přezkoumá odvětvovou působnost právních předpisů a možnosti, jak je uvést do plného souladu s politikami v oblasti klimatu, energetiky a oběhového hospodářství. Komise bude rovněž spolupracovat s členskými státy na zlepšení prevence průmyslových havárií.

Aby zajistila životní prostředí bez škodlivých látek, představí Komise strategii v oblasti chemických látek pro udržitelnost. Tím pomůže ochránit občany a životní prostředí před nebezpečnými chemickými látkami a současně podpoří inovace pro rozvoj bezpečných a udržitelných alternativ. Všechny strany, včetně průmyslového odvětví, by měly spolupracovat, aby lepší ochranu zdraví a životního prostředí propojily s vyšší konkurenceschopností v celosvětovém měřítku. Toho lze dosáhnout zjednodušením a posílením právního rámce. Komise přezkoumá, jak lépe využívat agentury EU a vědecké instituce, aby dosáhla pokroku směrem k systému „jedna látka – jedno hodnocení“ a zajistila větší transparentnost při upřednostňování opatření týkajících se chemických látek. Souběžně bude zapotřebí, aby regulační rámec rychle reagoval na vědecké poznatky v oblasti rizik, která představují endokrinní disruptory, nebezpečné chemické látky ve výrobcích (i dovážených), kombinované účinky různých chemických látek a vysoce perzistentní chemické látky.

Komentář

Životní prostředí bez toxických látek a „ambiciózní“ cíl nulového znečištění má spíše charakter politického sloganu, než vážně míněného a vědeckými poznatky podepřeného záměru. Pojmy „netoxického životního prostředí“ a „nulového znečištění v Evropě“ nejsou nijak definovány ani specifikovány, text kapitoly je velice vágní a teprve připravované podrobnější dokumenty ukazují, o jak závažné a riskantní kroky by mělo být. Příkladem je dosud nepublikovaná Strategie chemických látek pro udržitelnost, která zavádí nové pojmy jako „netoxická hierarchie“, „použití, která nejsou zásadní pro společnost“, „bezpečné a udržitelné chemické látky“ a mnohé další.

Zásadním krokem „Strategie chemických látek k udržitelnosti“ má být zásadní revize chemické

legislativy v okamžiku, kdy je dokončována plná implementace nařízení REACH, do jehož zavedení byly investovány v poslední dekádě desítky miliard Euro a které spolu s nařízením CLP představují dosud nejkomplexnější a nejprísnejší regulační rámec v globálním měřítku. Přestože nařízení REACH a CLP jsou dostatečně robustní, Komise usiluje o jejich zásadní změny včetně změn hodnocení rizik chemických látek, nové kategorie SVHC látek, požadavek na registraci některých polymerů, rozšíření informačních požadavků bez ohledu na tonáž a řešení kombinovaného účinku chemických látek, praktické vyloučení endokrinních disruptorů z trhu a dalších. Komise tak připravuje kroky k zásadní revizi REACH, jako by tento robustní systém spolu s činností Evropské chemické agentury selhal a očekávané výsledky se nedostavily, a to přes vysoké celosvětové renomé, které si REACH a ECHA v posledním desetiletí vydobily včetně unikátní databáze vlastností chemických látek. Z uvedených důvodů lze návrh Komise na otevření nedávno přijaté nákladné regulace chemických látek považovat za extrémní a ohrožující samotnou existenci chemického průmyslu, který při tom přináší efektivní řešení pro klimaticko-neutrální a digitální Evropu.

Komise navrhuje vytvořit „Platformu pro strukturovaný dialog“, zahrnující Komisi, ČS, Evropský parlament, experty chemického průmyslu, uživatelské řetězce, spotřebitelské organizace a NGO. Tento strukturovaný dialog by oproti názoru Komise měl mít jasné vymezení časový a věcný rámec, pokud má přinést realistické podněty pro efektivní úpravy regulačního prostředí a současně podpořit bezprecedentní rozsah souvisejících investic v chemickém průmyslu.

Obdobný přístup Komise lze očekávat v souvislosti s přípravou akčního plánu nulového znečištění ovzduší, vod a půdy, kdy Komise ignoruje základní fyzikální a fyzikálně-chemické zákony, nehledí na reálnou dostupnost technologií a na náklady s nimi spojené.

Silné stránky návrhu

- uplatnění zásady „jedna látka – jedno hodnocení“,
- požadavek na zvýšení přehlednosti a transparentnosti jednotlivých regulačních aktů v oblastech chemických látek, ochrany a kvality ovzduší, vod a půdy,
- přezkoumání činnosti jednotlivých unijních agentur,

Slabé stránky návrhu

- nekonceptnost celého návrhu,
- ignorování základních přírodních zákonitostí včetně fyzikálních a chemických zákonů,
- absence existujících efektivních postupů hodnocení a řízení rizik v životním prostředí.
- snížení předvídatelnosti regulačního prostředí s přímým dopadem na investiční aktivity,

Příležitosti

- návrh na vytvoření platformy zainteresovaných stran a uplatnění strukturovaného dialogu mezi Komisí, členskými státy Evropským parlamentem, průmyslem, uživateli,

- *spotřebiteli a nevládními organizacemi,*
- *zvýšení přehlednosti jednotlivých nařízení EU, která se věnují rizikům chemických látek (například nařízení REACH, CLP, POPs, nařízení o rtuti, nařízení o detergitech, RoHS a další).*

Hrozby

- *ohrožení konkurenceschopnosti a potenciální likvidace celých průmyslových odvětví, zejména chemického průmyslu a dalších odvětví na výstupech chemického průmyslu závislých,*
- *vyhlášení války chemickým látkám bez nabídky reálných alternativ, prosazování nereálných požadavků „nulového znečištění“,*
- *nedůvodné omezení řady chemických komodit na trhu a jejich dostupnosti, za něž nebude k dispozici vhodná náhrada*
- *případné zavedení uhlíkové daně na dovážené výrobky a suroviny bude představovat finanční zátěž pro jak pro výrobce, tak spotřebitele uvnitř EU bez pozitivního efektu pro hospodářství EU.*

C) Začleňování hlediska udržitelnosti do všech politik EU

9. Prosazování ekologického financování a investic a zajištění spravedlivé transformace

Stručná charakteristika návrhu (1,12,13,15)

Dosažení ambicí stanovených v „Zelené dohodě pro Evropu“ bude vyžadovat značné investice. Komise odhadla, že dosažení stávajících klimaticko-energetických cílů do roku 2030 bude vyžadovat dodatečné každoroční investice ve výši 260 miliard EUR, což představuje přibližně 1,5 % HDP v roce 2018. Rozsah této investiční výzvy tak bude vyžadovat mobilizování jak veřejného, tak soukromého sektoru.

Za účelem financování výzev „Zelené dohody pro Evropu“ představila Komise v lednu 2020 Investiční plán pro udržitelnou Evropu (*Sustainable Europe Investment Plan*). Klíčovou roli v celém procesu bude hrát rozpočet EU. Komise navrhla směřovat 25 % výdajů EU na začleňování otázek souvisejících se změnou klimatu (climate mainstreaming) do všech unijních programů. Komise navrhuje, aby rozpočet EU přispíval k dosažení klimatických cílů také na své příjmové straně, a to prostřednictvím dvou nově navržených příjmových toků („vlastních zdrojů“). Zaprvé zdrojem založeným na zpoplatnění odpadu z nerecyklovaných plastových obalů a zadruhé 20 % příjmů z aukcí v rámci EU ETS. Opatření související se změnou klimatu má podpořit také nejméně 30 % z fondu InvestEU. Všem subjektům zapojeným do potravinového řetězce se nyní naskýtají nové příležitosti. Nové technologie a vědecké objevy spolu se zvyšující se informovaností veřejnosti a poptávkou po udržitelných potravinách přinesou prospěch všem zúčastněným stranám. Komise v rámci revize EU ETS přezkoumá roli Inovačního a Modernizačního fondu a rovněž zváží alokaci dodatečných příjmů do rozpočtu EU z povolenek, aby tak posílila financování spravedlivé transformace. Evropská investiční banka (EIB) si stanovila za cíl zdvojnásobit svůj klimatický cíl

z 25 % na 50 % do roku 2025, a stát se tak evropskou klimatickou bankou.

Protože členské státy nemají pro transformaci stejné výchozí podmínky a kapacity, navrhla Komise, aby součástí Investičního plánu pro udržitelnou Evropu byl Mechanismus pro spravedlivou transformaci (*Just Transition Mechanism*), jehož součástí bude Fond pro spravedlivou transformaci (*Just Transition Fund*). Mechanismus pro spravedlivou transformaci se zaměří na regiony a odvětví nejvíce zatížené transformací s ohledem na jejich závislost na fosilních palivech či jejich uhlíkově-náročných procesech. Tento mechanismus bude doplněn významným příspěvkem z unijního rozpočtu, a to prostřednictvím všech programů souvisejících s transformací a dalšími relevantní fondy, jakými jsou Evropský fond pro regionální rozvoj a Evropský sociální fond plus. Mechanismus pro spravedlivou transformaci se rovněž zaměří na ochranu občanů a pracovníků, kteří jsou transformací nejvíce ohroženi, a bude tedy poskytovat přístup k rekvalifikačním programům, pracovním příležitostem v nových hospodářských odvětvích nebo k energeticky účinnému bydlení.

V ekologické transformaci (*Green Transition*) bude hrát významnou roli soukromý sektor. V souvislosti s dlouhodobými signály potřebnými pro nasměrování přímých finančních a kapitálových toků představí Komise ve třetím kvartálu roku 2020 obnovenou Strategii udržitelného financování. Cílem této strategie by mělo být posílit základy udržitelného investování, což dle Komise bude vyžadovat přijetí taxonomie pro klasifikování environmentálně udržitelných aktivit; poskytnout větší příležitosti investorům a společnostem prostřednictvím identifikace udržitelných investic a zajištění jejich kredibility.

Komentář

Základním problémem financování „Zelené dohody pro Evropu“ je skutečnost, že objem finančních prostředků na realizaci ambiciózních cílů Zelené dohody pro Evropu o několik řádů překračuje celkový rozpočet EU a celkové náklady mohou představovat významnou část celkového hrubého důchodu EU (GDP/GNP). Základní myšlenka Komise spočívá v představě, že Komise bude formulovat stále ambicióznější cíle v oblasti transformace evropské ekonomiky na klimaticky neutrální hospodářství a soukromý sektor bude tyto představy naplňovat financováním z privátních zdrojů.

Rada přijala v červenci 2020 v souvislosti s dopady pandemie Covid 19 plán obnovy v masivním objemu 750 mld Euro, který má sanovat ekonomické dopady pandemie a obnovit chod evropské ekonomiky. Současně se Komise pokouší tento plán obnovy propojit s cíli Zelené dohody a finanční prostředky získané na finančních trzích využít pro restrukturalizaci klíčových odvětví ekonomiky ČS EU.

Problém spočívá ve skutečnosti, že pokud má být sanace škod Covid 19 účinná, musí proběhnout bez prodlení. Uvažované využití finančních prostředků pro restrukturalizaci však bude mít charakter středně až dlouhodobých kroků a opatření. Stručně řečeno, fronty nezaměstnaných již zítra před pracovními úřady nezastaví investice, které přinesou první pozitivní efekty za deset let. Také představy Komise o možnostech rekvalifikace pracovníků uzavíraných provozů, které nejsou v souladu s představami Zelené dohody na pracovní místa nových odvětví se neopírají o

realitu a na nová místa restrukturalizované ekonomiky budou nastupovat lidé se zcela odlišnými kvalifikačními předpoklady.

V současné situaci, kdy EU stojí před hlubokou hospodářskou krizí a jak vlády členských států, tak unijní instituce hledají finanční prostředky v objemech bilionů EUR, pravděpodobně není účelné analyzovat navrhované mechanismy financování Zelené dohody pro Evropu. Také plán obnovy bude v nejbližších měsících podroben podrobné debatě a lze očekávat ještě řadu významných korekcí. Přesto již dnes Komise deklaruje, že první finanční prostředky budou uvolněny nejdříve ve druhém pololetí 2021, kdy na sanaci bezprostředních škod již může být pozdě.

Lze očekávat, že Investiční plán pro udržitelnou Evropu a Návrh mechanismu pro spravedlivou transformaci, včetně Fondu pro spravedlivou transformaci, zpracované před přijetím plánu obnovy „NEXT Generation EU“ doznají řady významných korekcí.

9.1. Investiční plán pro udržitelnou Evropu

Stručná charakteristika návrhu (12)

Investiční plán pro udržitelnou Evropu je investičním pilířem Zelené dohody pro Evropu. Udržitelná Evropa vyžaduje značné investiční úsilí ve všech hospodářských odvětvích. Dosažení cílů v oblasti klimatu a energetiky na rok 2030 si do téhož roku vyžádá dodatečné investice ve výši 260 miliard EUR ročně. Zájem investorů o udržitelné příležitosti s měřitelným dopadem narůstá. Podle nejnovějších odhadů se od roku 2016 roční množství vydaných zelených dluhopisů ztrojnásobilo a v roce 2019 dosáhlo hodnoty 225 miliard EUR.

Investiční plán pro udržitelnou Evropu v nadcházející dekádě z rozpočtu EU a souvisejících nástrojů zmobilizuje udržitelné investice ze soukromého i veřejného sektoru v hodnotě nejméně 1 bilion EUR. Investiční plán pro udržitelnou Evropu umožní přechod na klimaticky neutrální, zelenou ekonomiku v následujících třech oblastech:

- Zaprvé tento plán v nadcházející dekádě prostřednictvím rozpočtu EU na podporu udržitelných investic zmobilizuje nejméně 1 bilion EUR.
- Zadruhé vytvoří podpůrný rámec pro soukromé investory a veřejný sektor. Jeho cílem bude zajistit nákladově efektivní, spravedlivý a sociálně vyvážený a férový přechod. Finanční instituce a soukromí investoři potřebují nástroje, aby mohli řádně určit, které investice jsou udržitelné. Klíčový význam pro jejich finanční kapacitu bude mít zejména taxonomie EU.
- Zatřetí poskytne cílenou podporu orgánům veřejné správy a navrhovatelům projektů při určování, strukturování a provádění udržitelných projektů.

Přechod ke klimaticky neutrálnímu a udržitelnému hospodářství, které je odolné vůči změně klimatu, bude vyžadovat značné investice. Dosažení stávajících cílů v oblasti klimatu a energetiky na rok 2030 si vyžádá dodatečné roční investice ve výši 260 miliard EUR. Tato částka představuje především investice do energetiky, budov a části odvětví dopravy (vozidla). Nejvýznamnější část průměrných investičních potřeb na odvětví připadá na renovace budov. Tyto investiční toky by bylo třeba udržovat dlouhodobě.

Investiční plán pro Evropu jako investiční pilíř Zelené dohody pro Evropu v nadcházející dekádě zmobilizuje na podporu udržitelných investic nejméně 1 bilion EUR. Tato částka financování přechodu na zelené hospodářství představuje výdaje z dlouhodobého rozpočtu EU, přičemž její čtvrtina je určena na účely související s klimatem a zahrnuje přibližně 39 miliard EUR na environmentální výdaje. Prostřednictvím pákového efektu rozpočtové záruky EU v rámci Programu InvestEU investiční plán navíc přiláká další soukromé financování. Kromě výdajů EU souvisejících s opatřeními v oblasti klimatu a environmentální politiky jsou součástí investičního plánu pro udržitelnou Evropu rovněž částky využitě v rámci mechanismu pro spravedlivou transformaci, které pomohou regionům, jež

transformace zasáhne nejvíce. Tento příspěvek sice ilustruje závazek na straně EU financovat Zelenou dohodu pro Evropu, avšak sám o sobě nebude k uvolnění potřebných investic stačit. Zapotřebí budou značné příspěvky z vnitrostátních rozpočtů a soukromého sektoru. Ve svém návrhu příštího víceletého finančního rámce EU Komise navrhla zvýšit cíl v oblasti klimatu na 25 %.

Součástí různých programů, které Komise pro příští víceletý finanční rámec EU navrhuje, budou konkrétní opatření k posílení vazby mezi plněním rozpočtu EU a cílem dosáhnout zelenější, bezuhlíkové Evropy

- Očekává se, že investice z Fondu soudržnosti a Evropského fondu pro regionální rozvoj dosáhnou během nadcházejících 7 let (2021–2027) 108 miliard EUR, což je více než 30 % jejich celkového finančního krytí.
- Budoucí společná zemědělská politika bude směřovat 40 % svého celkového finančního rámce na podporu cílů v oblasti klimatu. Podmínkou vyplacení přímých plateb bude splnění nových požadavků v oblasti životního prostředí a klimatu.
- Nejméně 35 % objemu rozpočtu programu Horizont Evropa (očekává se částka 35 miliard EUR) půjde na podporu cílů v oblasti klimatu.
- V případě programu LIFE se v porovnání s obdobím 2014–2020 jeho prostředky navýší o 72 % na 5,4 miliardy EUR. Více než 60 % jeho celkového finančního rámce bude sledovat cíle v oblasti klimatu, včetně částek 0,95 miliardy EUR na opatření v oblasti klimatu, 1 miliarda EUR na přechod na čistou energii a 2,15 miliardy EUR na ochranu přírody a biologické rozmanitosti.
- Nejméně 60 % rozpočtu Nástroje pro propojení Evropy (podporující odvětví dopravy, energetiky a digitálních infrastruktur) bude zaměřeno na podporu cílů v oblasti klimatu.
- Evropský sociální fond plus bude podporovat rozšiřování dovedností a rekvalifikaci přibližně 5 milionů osob, které najdou uplatnění na zelených pracovních místech, a v zelené ekonomice.

Rozpočet EU rovněž přispěje k dosažení cílů v oblasti klimatu na straně příjmů. Jedním z jeho klíčových prvků je vlastní zdroj týkající se nerecyklovaného odpadu z plastových obalů, který přispěje k dosažení cílů na úrovni EU stanovených ve strategii nakládání s odpady. V rámci návrhu Komise by navíc 20 % příjmů z dražeb v rámci systému EU pro obchodování s emisemi mělo být vyčleněno do rozpočtu EU jako vlastní zdroj.

Některé investice, které jsou pro transformaci potřebné, s sebou nesou větší riziko, než je soukromý sektor sám o sobě schopen zvládnout. V takové případě lze využít veřejných finančních prostředků cíleným způsobem, aby bylo možné omezit riziko dotyčných projektů a pákovým efektem získat soukromé financování. Poskytnutím rozpočtové záruky EU k částečnému pokrytí rizika finančních a investičních operací zmobilizují program InvestEU (nástupce Evropského fondu pro strategické investice) a 13 dalších finančních nástrojů EU za 7 let částku 650 miliard EUR. Pro podporu cílů Zelené dohody pro Evropu je třeba plně využít potenciálu programu InvestEU. Program InvestEU podpoří investice do udržitelnosti ve všech hospodářských odvětvích. Rozloží rovněž udržitelné postupy mezi soukromé a veřejné investory. Vhodným způsobem bude využit celounijní klasifikační systém pro environmentálně udržitelné ekonomické činnosti („taxonomii EU“).

Evropská investiční banka (EIB) rovněž hraje klíčovou úlohu ve financování přechodu na uhlíkově neutrální a udržitelnou ekonomiku. Využívá svých vlastních zdrojů a v rámci různých programů podporu z rozpočtu EU a usnadňuje financování investic v oblasti klimatu a životního prostředí jak v rámci EU, tak mimo ni. Očekává se, že EIB během desetiletého trvání investičního plánu pro udržitelnou Evropu kromě úvěrových mandátů v rámci EU poskytne přibližně 600 miliard EUR na investice v oblasti klimatu ve všech členských státech. Vzhledem k tomu, že většinu udržitelných investic budou muset v příštím desetiletí zajistit soukromé společnosti a domácnosti, je nezbytné zavést jasné dlouhodobé signály, které by investory nasměrovaly k udržitelným investicím.

Komise vítá zejména nedávnou politickou dohodu mezi spolunormotvůrci ohledně nařízení, kterým se zřizuje rámec pro usnadnění udržitelného investování (taxonomie EU), který má být dále upřesněn prostřednictvím aktů v přenesené pravomoci přijatých Komisí. Taxonomie EU určí, zda je konkrétní hospodářská činnost environmentálně udržitelná, a to na základě výkonnostních kritérií, která určují, jakým způsobem přispívá k alespoň jednomu z šesti cílů v oblasti životního prostředí. S ohledem na politické cíle Zelené dohody pro Evropu budou do roku 2021 zrevidována příslušná pravidla státní podpory a podpoří se nákladově efektivní a sociálně inkluzivní přechod ke klimatické neutralitě do roku 2050.

Revize pravidel státní podpory se soustředí na následující témata:

- Flexibilnější státní podpora, která se přizpůsobí výrobním procesům, které jsou z hlediska klimatu neutrální;
- Podpora na zlepšení energetické účinnosti budov;
- Podpora dálkového vytápění;
- Podpora pro ukončení provozu uhelných elektráren;
- Podpora oběhového hospodářství.

Komentář

Základním problémem nejen Investičního plánu, ale celého komplexu financování „Zelené dohody pro Evropu“ je skutečnost, že objem finančních prostředků na realizaci ambiciózních cílů Zelené dohody pro Evropu o několik řádů překračuje celkový rozpočet EU a celkové náklady mohou představovat významnou část celkového hrubého důchodu EU (GDP/GNP).

Základní myšlenka Komise spočívá v představě, že Komise bude formulovat stále ambicióznější cíle v oblasti transformace evropské ekonomiky na klimaticky neutrální hospodářství a soukromý sektor bude tyto představy naplňovat financováním z privátních zdrojů.

V současné situaci, kdy EU stojí před hlubokou hospodářskou krizí a jak vlády členských států, tak unijní instituce hledají finanční prostředky v objemech bilionů EUR, pravděpodobně není příliš účelné analyzovat navrhované mechanismy financování „Zelené dohody pro Evropu“.

Silné stránky návrhu:

- Flexibilní státní podpora, která se přizpůsobí procesům.

Slabé stránky návrhu:

- Složitost vzájemných vazeb navrhovaných finančních mechanismů.

Příležitosti:

- Podpora na zlepšení energetické účinnosti budov, podpora dálkového vytápění, pro ukončení provozu uhelných elektráren, podpora oběhového hospodářství.

Hrozby:

- Taxonomie EU, o které budou rozhodovat instituce EU a která přímo ohrozí základní funkce Společného trhu

9.2. Návrh mechanismu pro spravedlivou transformaci, včetně Fondu pro spravedlivou transformaci a Investičního plánu pro udržitelnou Evropu

Stručná charakteristika návrhu (13,15)

Přechod Evropy na udržitelnou ekonomiku si vyžádá vysoké investice ve všech odvětvích; odhadují se potřeby ve výši až 260 miliard EUR ročně. Na podporu těchto investic přijala Komise dne 14. ledna 2020 sdělení *Udržitelný investiční plán EU*, tzv. „investiční pilíř“ Zelené dohody pro Evropu, který bude tvořit rámec k mobilizaci soukromých a veřejných zdrojů pro udržitelný přechod na nízkouhlíkové hospodářství v EU do roku 2030. Sdělení zavádí řadu opatření, kterými chce EU mobilizovat zdroje ke zmenšení dopadů klimatických změn, mimo jiné

Mechanismus pro spravedlivou transformaci (MST).

Mechanismus pro spravedlivou transformaci bude sestávat ze tří pilířů:

- Fondu pro spravedlivou transformaci,
- zvláštního režimu spravedlivé transformace v rámci programu InvestEU,
- nového úvěrového nástroje veřejného sektoru pro dodatečné investice, který má aktivovat Evropská investiční banka.

Mechanismus pro spravedlivou transformaci kromě toho doplní modernizační fond v rámci EU ETS. Další 14 miliard EUR (v závislosti na výsledných úrovních cen uhlíku) se v období 2021–2030 vyčlení na investice do nízkouhlíkových technologií v deseti přijímajících členských státech (Rumunsko, Bulharsko, Maďarsko, Lotyšsko, Litva, Estonsko, Česká republika, Polsko, Slovensko a Chorvatsko).

Součástí MST je i návrh nařízení, kterým se zřizuje Fond pro spravedlivou transformaci (dále jen „FST“). Tomu EK přidělila 7,5 miliardy EUR nad rámec svého návrhu víceletého finančního rámce (VFR) pro období 2021–2027, který Komise zveřejnila v květnu 2018. Navrhla také, že půjde o fond ve sdíleném řízení doplňující již existující fondy politiky soudržnosti, tj. Evropský fond pro regionální rozvoj (EFRR), Evropský sociální fond plus (ESF+) a Fond soudržnosti (FS). Ve Víceletém finančním rámci navrhuje Komise zařadit Fond pro spravedlivou transformaci pod hlavu 3, který kromě Společné zemědělské a rybářské politiky zahrnuje také investice v oblasti životního prostředí a klimatická opatření. Fond pro spravedlivou transformaci bude založen na grantech směřovaných na podporu hospodářské a sociální transformace regionů nejvíce postižených transformací ke klimatické neutralitě.

Fond pro spravedlivou transformaci (FST) bude v rámci rozpočtu EU vybaven vlastními finančními prostředky ve výši 7,5 miliardy EUR, čímž doplňuje návrh příštího víceletého finančního rámce předložený Komisí v květnu 2018. Úkolem fondu bude zmírnit sociální a hospodářské náklady spojené s přechodem ke klimatické neutralitě.

Komentář

Mechanismus pro spravedlivou transformaci a Fond pro spravedlivou transformaci počítají s finančními intervencemi v mld. EUR, ovšem reálné náklady v oblastech dotčených dekarbonizačními projekty, uzavíráním uhelných dolů a uhelné energetiky budou o několik řádů vyšší. Kupříkladu Německo očekává náklady na sanaci uhelných regionů ve výši 1 bil. EUR do roku 2028 s tím, že v této částce jsou zahrnuty pouze náklady na kompenzaci ztrát současných provozovatelů uhelných dolů a elektráren a celkové náklady budou násobně vyšší.

Fond pro spravedlivou transformaci předběžně počítá pro Českou republiku s podporou 15 mld. Kč., tedy pouhým zlomkem reálně očekávaných nákladů na transformaci uhelných regionů v Čechách a na severní Moravě.

Silné stránky návrhu

- *Spolupůsobení a propojení řady mechanismů a navrhovaná flexibilita při jejich aplikaci včetně použití i pro velké hospodářské subjekty a veřejnou správu.*

Slabé stránky návrhu

- *Nejasnost vymezení postižených regionů, které budou oprávněny finanční podpory čerpat.*
- *Nejistoty plynoucí z přicházející hospodářské krize v souvislosti s dopady globální pandemie covid 19.*

Příležitosti

- *Uplatnění restrukturalizačních a transformačních projektů.*

Hrozby

- *Celková složitost navrhovaného mechanismu a jeho nástrojů, která může významně omezit efekt*

10. Ekologizace vnitrostátních rozpočtů a vysílání správných cenových signálů

Stručná charakteristika návrhu (1)

Při transformaci hrají klíčovou úlohu vnitrostátní rozpočty. Větší využívání ekologických rozpočtových nástrojů pomůže přeměrovat veřejné investice, spotřebu a zdanění na ekologické priority a vyhnout se škodlivým dotacím. Přezkum evropského rámce pro správu ekonomických záležitostí zahrne i odkaz na ekologické veřejné investice v souvislosti s kvalitou veřejných financí. To bude podkladem pro diskusi o tom, jak zlepšit správu fiskálních záležitostí EU. Výsledek diskuse bude základem pro veškeré případné budoucí kroky, zaměřené mj. i na to, jak přistupovat k ekologickým investicím v rámci fiskálních pravidel EU a zároveň zachovat ochranu před riziky pro udržitelnost dluhu.

Dobře navržené daňové reformy mohou podpořit hospodářský růst a odolnost vůči klimatickým šokům a přispět ke spravedlivější společnosti a spravedlivé transformaci. Hrají přímou úlohu tím, že vysílají správné cenové signály a poskytují vhodné pobídky pro udržitelné chování výrobců, uživatelů a spotřebitelů. Na vnitrostátní úrovni vytvoří „Zelená dohoda pro Evropu“ kontext pro rozsáhlé daňové reformy, odstranění dotací na fosilní paliva, přesun daňového zatížení z práce na znečištění a zohlednění sociálních aspektů.

V současnosti probíhá hodnocení příslušných pokynů pro státní podporu, včetně pokynů pro státní podporu v oblasti životního prostředí a energetiky. Pokyny budou do roku 2021 zrevidovány tak, aby odrážely politické cíle Zelené dohody pro Evropu a podpořily nákladově efektivní přechod ke klimatické neutralitě do roku 2050.

Komentář

Pro úspěch jakékoliv transformace je nutno mít v rovnováze pravomoci a odpovědnost, a právě oddělení těchto faktorů, které je symptomatické pro centrální plánování bylo příčinou (ne jedinou) krachu tohoto konceptu řízení společnosti. Naznačený koncept ekologizace počítá s vybíráním vítězů a prakticky tak eliminuje tržní mechanismy. V tomto ohledu bychom neměli zapomínat, že jen díky nerestriktivnímu uplatnění tržní ekonomiky se EU dostala na svou současnou hospodářskou a sociální úroveň.

Při snaze o ekologizaci rozpočtů a financí obecně by EU měla pro rozhodování dodržovat své vlastní zásady, především objektivní a nezávislé hodnocení dopadů včetně důsledné analýzy životního cyklu pro každou oblast. Reálně musí být hodnoceny technické aspekty přijímaných politik, neboť na novinových titulcích a objevech z říše sci-fi stavět nelze. Problémy, s nimiž se už dnes potýká Německo, ale i jiné oblasti světa (aktuálně Kalifornie a Jižní Austrálie) jsou výrazným varováním před lehkomyšlným zanedbáním stupně rozvoje technologií a systémových řešení.

Vázným problémem je uplatnění principu předběžné opatrnosti, aniž by byl respektován princip přiměřenosti. Systém řízení rizik je nahrazen konceptem eliminace rizik a v důsledku

těchto konceptuálních posunů vznikají silně nepřiměřené, absolutizované náklady a jsou uvažovány chimérické přínosy. Tento přístup již přivedl EU do stádia úniku investic, protože není příliš mnoho investorů, ochotných kdekoliv trpět nejistoty, s nimiž je investování spojeno v EU. Myšlenka ekologizace rozpočtů jen prohloubí uvedené problémy.

Takto by bylo možno celou řadou příkladů, je však nutno poukázat na jeden, velmi závažný problém. Především, o nákladech jsou jen velmi mlhavé představy. Poslední hodnocení potenciálních nákladů Energiewende v Německu již uvádí trojnásobek až čtyřnásobek původních, již tak astronomických částek v bilionech € a to jsme jen na začátku. Výsledkem je cena energie pro spotřebitele trojnásobná proti americkým cenám a naprostá ztráta evropské konkurenceschopnosti.

Silné stránky návrhu

- *Velké politické odhodlání politické reprezentace především na úrovni EU*

Slabé stránky návrhu

- *Odklon od tržní ekonomiky k plánovaného hospodářství v dosud neidentifikovatelném rozsahu*
- *Složitost systémů – problémy s definicemi*
- *Vybírání „vítězů“ a z toho plynoucí prostor pro korupci*

Příležitosti

- *Proces centralizace EU, sjednocení evropského ekonomického prostoru*

Hrozby

- *Ztráta důvěryhodnosti EU směrem k partnerům.*
- *Ztráta suverenity ČR ve fiskální oblasti.*
- *Přílišná akcelerace procesů, aniž by převážná většina technologických změn měla komerčně využitelná, racionální technická i organizační řešení.*
- *Časový deficit technických představ a skutečného stupně vývoje technik je přibližně 20 až 30 let.*
- *Definitivní ztráta konkurenceschopnosti EU.*
- *Růst sociálních problémů, ztráta důvěryhodnosti pro občany EU.*

11. Mobilizace výzkumu a podpora inovací

Stručná charakteristika návrhu (1)

Nadcházející rámcový program EU pro výzkum a inovace „Horizon Europe“ bude v programovacím období let 2021–2027 hlavním nástrojem podpory výzkumu a inovací v EU. Větší část tohoto programu bude koncipována a programována na základě evropských strategických priorit ve výzkumu a inovací s důrazem na inovativní řešení a společenský dopad. Pro financování nových řešení v oblasti klimatu a klimatické změny je vyhrazeno nejméně 35 % celkového rozpočtu tohoto programu, který podpoří vznik a zavádění nových čistých technologií

od prvních fází výzkumu až na konec inovačního řetězce.

Mezi hlavní nástroje podpory z programu „Horizon Europe“, ze kterých budou podpořeny cíle EGD, patří výzkumné mise pro přizpůsobení se změně klimatu, oceány a vodní zdroje, města a půdu. Dalším nástrojem podpory budou tzv. evropská partnerství s členskými státy i průmyslovými subjekty, v nichž budou vyvíjena inovativní řešení na základě společně definované strategické výzkumné a inovační agendy (zaměřeni např. na dopravu, baterie, čistý vodík, nízkouhlíkovou výrobu oceli, odvětví založená na biotechnologiích a výstavbu).

Inovace budou v rámci programu „Horizon Europe“ nově integrovány pod jednotnou hlavičku tzv. Evropské inovační rady, která prostřednictvím grantů i kapitálových nástrojů podpoří průlomové inovace a jejich rychlé rozšíření na globální trhy. Podpora inovací, pokud jde o spolupráci tzv. znalostního trojúhelníku, bude nadále probíhat i prostřednictvím Evropského inovačního a technologického institutu.

Komentář

„Zelená dohoda“ ve svých cílech předpokládá uplatnění technologií, jejichž principy jsou sice známé, ale nemají vyřešeny aplikační potřeby a do dosažení potřebných tržních podílů mají ještě hodně daleko. Jednoduše řečeno, jako prostředky k dosažení klimatických cílů jsou prezentovány takové technologie, jejichž praktické uplatnění je možné očekávat nejdříve za 20. spíše za 30 a více let. Přesto je nutno na jejich vývoji pracovat již dnes.

Z nedávné historie stojí za povšimnutí, že EU je světovým lídrem v deklaratorní rovině, ale srovnáme-li roční náklady EU v energetické oblasti např. s USA, pak náklady v EU dlouhodobě nečiní ani čtvrtinu nákladů vynakládaných v USA. Chce-li EU hrát skutečně vedoucí roli, pak musí v této oblasti vynakládat podstatně více a také nediskriminovat technologie čistě na ideologické bázi.

Vědecko-výzkumnou činnost bude nutno orientovat na skutečně průlomové oblasti, a to nejen v energetice, ale i v klíčových průmyslových odvětvích. Průlomovými nejsou OZE. Zkoumat a vyvíjet bude nutno nejen dílčí složky technologií, ale rovněž jejich uplatnění v systémech, které teprve mohou přinést potřebný pokrok.

Příkladem, kde EU nesehrává svou deklarovanou roli vůdčí síly v řešení ochrany klimatu, je mezinárodní projekt jaderné fúze ITER a jeho nedostatečné financování a rozpačitý management. Přestože jde oproti jiným obnovitelným zdrojům o skutečně průlomové řešení globálního významu, dosavadní účast EU na projektu nesevřdí o její vůdčí roli.

Vědecko-výzkumná činnost je základem inovací, které musí mít dynamiku a probíhat v otevřeném myšlenkovém a ekonomickém konkurenčním prostředí. Dynamiku nevytvoříme deklaracemi, nýbrž motivací jednotlivců i celých VV pracovišť. Očekávání musí být realistická, mnoho prací VV jednoduše nevyjde. Kritické diskuse jsou základem úspěšných řešení.

Silné stránky návrhu

- *Erudovaná vědecko-výzkumná základna*
- *Široký tematický záběr*

Slabé stránky návrhu

- *Silně podfinancovaná oblast činnosti*
- *Ideologické překážky vlastní činnosti a VV zaměření budou přetrvávat*
- *Malá orientace na průlomové oblasti a aktivity*
- *Pomalé a těžkopádné rozhodovací procesy*
- *Administrativní a kompetenční složitosti*

Příležitosti

- *Volba témat, v nichž bude VV v EU špičková*
- *Příprava vzájemně prospěšných partnerství*

Hrozby

- *Odliv mozků*
- *Neschopnost nalézt partnerství*
- *Uplatnění hypertrofovaného principu předběžné opatrnosti namísto standardního řízení rizik*
- *Politicky motivovaný přesun aktivit do jiných ekonomických bloků*

12. Zapojení vzdělávání a odborné přípravy

Stručná charakteristika návrhu (1)

Školy, vzdělávací instituce a vysoké školy mají dobré předpoklady pro to, aby zapojily žáky, rodiče a širší komunitu do změn, které jsou pro úspěšnou transformaci nezbytné. Komise poskytuje členským státům nové finanční zdroje na zvýšení udržitelnosti školních budov a provozu. Posílila spolupráci s Evropskou investiční bankou a vytvořila pevnější vazby mezi strukturálními fondy a novými finančními nástroji s cílem mobilizovat v roce 2020 investice do infrastruktury škol ve výši 3 miliard EUR.

K využití přínosů ekologické transformace je zapotřebí proaktivní rekvalifikace a zvyšování kvalifikace. Navrhovaný Evropský sociální fond plus sehraje důležitou úlohu, protože bude pomáhat pracujícím v Evropě při získávání dovedností, které potřebují pro přechod z upadajících odvětví do rozvíjejících se odvětví a pro přizpůsobení se novým procesům.

Komentář

Samozřejmě, orientace na vzdělávání je pro jakékoliv názorové ukotvení zcela zásadní. Otázkou je, zda v tomto případě bude sloužit rozvoji společnosti a zvyšování kvality života anebo k pouhé formální akceptaci hlášených a vyučovaných pravd. V této souvislosti by mělo

poučení být čerpáno z totalitních režimů a jejich krachu, který nakonec byl nevyhnutelný, jen škody byly o to větší, oč déle tyto režimy trvaly.

Je nesporné, že pro porozumění přírodních a společenských jevů je nutné se ve vzdělávání soustředit na přírodní vědy, ať už biologické povahy anebo fyziku a chemii. S kvalitním vzděláním v těchto směrech bude člověk podstatně hůře manipulovatelný a bude se více věnovat vlastnímu, často tvůrčímu kritickému myšlení. Vzděláním zprostředkované poznatky pak musí být kreditabilní a platí to samozřejmě i k tomu, aby diskuse byla otevřená a nikdo si nemohl přisvojovat poziční moc diskusi omezovat či svévolně končit.

Úvaha o získávání dovedností, potřebných pro přechod z upadajících do rozvíjejících se odvětví jen potvrzuje, že mají být vybírání „vítězové“ aniž by tento vývoj probíhal soutěží ve funkčním tržním prostředí. Pokrok se rodí z konfrontace názorů.

Pro porozumění přírodních a společenských jevů je nutné se ve vzdělávání soustředit na přírodní vědy, ať už biologické povahy anebo fyziku a chemii. Vzděláním zprostředkované poznatky pak musí být kredibilní aby diskuse o tématech byla otevřená a nikdo si nemohl přisvojovat poziční moc hlásat jediné pravdy. Vybírání vítězů a manipulovaná diskuse jsou bezpečným faktorem startu odlivu mozků.

Silné stránky návrhu

- *Návrh nemá silné stránky, je velmi pravděpodobné, že přinese spíše opačný výsledek, než je zamýšlen.*

Slabé stránky návrhu

- *Snaha o upevnění víry namísto poznání*
- *Potlačení kritického myšlení a konfrontace názorů*
- *Další ztráta kredibility „podporovaných“ témat*

Příležitosti

- *Podpora celoživotního vzdělávání.*
- *Modernizace školních systémů.*
- *Růst vzdělanosti v přírodních a environmentálních vědách jako prostředek, jak čelit zkreslené a demagogické interpretaci environmentálních jevů.*

Hrozby

- *Odliv mozků.*
- *Oddělení od globálních trendů a ztráta dynamiky.*
- *EU se stane zcela nezajímavou s dopady na postoje vlastních občanů.*

13. Ekologické motto: „neškodit“

Stručná charakteristika návrhu

Všechny činnosti a politiky EU by měly vést k tomu, aby EU pomohla dosáhnout úspěšného a spravedlivého přechodu k udržitelné budoucnosti. Pevný základ k tomu poskytují nástroje Komise pro zlepšování právní úpravy.

Kromě toho Komise na základě výsledků svého nedávného hodnocení politiky zlepšování právní úpravy zdokonalí způsob, jakým její pokyny pro zlepšování právní úpravy a podpůrné nástroje řeší otázky udržitelnosti a inovací. Cílem je zajistit, aby všechny iniciativy v rámci „Zelené dohody“ dosáhly svých cílů co nejúčinnějším a nejméně zatěžujícím způsobem a aby veškeré další iniciativy EU dostály ekologickému mottu „neškodit“. Důvodová zpráva, která doprovází všechny legislativní návrhy a akty v přenesené pravomoci, bude za tímto účelem obsahovat zvláštní oddíl, v němž bude vysvětleno, jak jednotlivé iniciativy tuto zásadu dodržují.

Komentář

Tento návrh není nic, co by dnes nebylo v podnikatelské praxi a v běžném životě dodržováno. Takto pojatý se jedná spíše o koncept „zločin a trest“. Nástroje Komise pro zlepšování právní úpravy bohužel nepřinášejí zlepšení prostředí, a zvláště pak podnikatelského prostředí, a to vede ve svých důsledcích k odlivu investic, v němž končí i investice ke zlepšování prostředí. Chceme-li zavádět trestní odpovědnost za škody na životním prostředí, je nutné mít zcela konkrétní pozici výchozího stavu. Sledujeme-li stav životního prostředí v EU (z pravidelných zpráv orgánů péče o životní prostředí doma a zpráv Evropské environmentální agentury) pak musím konstatovat, že stav se za posledních třicet let dramaticky zlepšil.

Do portfolia práce odpovědného vrcholového manažera princip „neškodit“ patří již nejméně dvě desetky let a v návrhu se tedy jedná spíše o administrativní než o věcný přístup. Otázkou je pak každou zde navrhovanou iniciativu podrobit nezávislé analýze dopadů a hodnocení životního cyklu! Některé návrhy, zvláště např. elektromobilita budou mít problémy s dodržením principu „neškodit“.

Základem environmentálního managementu jsou znalosti a motivace, nikoliv slepá víra; otevřenost a kredibilita poznatků mohou ve svém součtu přinést úspěch. Při řešení problémů trvalé udržitelnosti nelze postupovat izolovaně, globální spolupráce na zlepšování životního prostředí je nezbytná. Naše problémy z nepromyšlených politik nelze přenášet do jiných zemí a na jiné kontinenty.

Silné stránky návrhu

- Nejsou patrné

Slabé stránky návrhu

- Administrativní přístup namísto tvůrčích řešení
- Vybírání vítězů
- Utužení centralizace, ztráta motivace

Příležitosti

- *Aplikací tohoto návrhu dáváme příležitost konkurenčním ekonomickým blokům*

Hrozby

- *Zhoršení ekonomické situace a postavení EU v globálním prostředí*

14. EU jako globální lídr

Stručná charakteristika návrhu (1)

Globální výzvy spojené se změnou klimatu a zhoršováním životního prostředí vyžadují celosvětovou reakci. EU bude nadále na celém světě prosazovat a provádět ambiciózní politiky v oblasti životního prostředí, klimatu a energetiky. Bude rozvíjet silnější „diplomacii v rámci „Zelené dohody“ zaměřenou na přesvědčování a podporu druhých k tomu, aby na sebe vzali svůj podíl při podpoře udržitelnějšího rozvoje. Tyto zájmy může EU účinně obhajovat důvěryhodným příkladem, návaznou diplomacií, obchodní politikou, podporou rozvoje a dalších vnějších politik. Komise a vysoký představitel budou úzce spolupracovat s členskými státy na mobilizaci všech diplomatických kanálů jak dvoustranných, tak mnohostranných – včetně Organizace spojených národů, skupiny G7, G20, Světové obchodní organizace a dalších příslušných mezinárodních fór.

EU bude i nadále usilovat, aby Pařížská dohoda zůstala nepostradatelným mnohostranným rámcem pro boj proti změně klimatu. Vzhledem k tomu, že podíl EU na celosvětových emisích klesá, budou pro smysluplné řešení globální výzvy v oblasti klimatu klíčová srovnatelná opatření a zvýšené úsilí jiných regionů. Souběžně posílí EU dvoustrannou spolupráci s partnerskými zeměmi a v případě potřeby vytvoří inovativní formy spolupráce. EU bude i nadále spolupracovat s ekonomikami G20, které jsou odpovědné za 80 % celosvětových emisí skleníkových plynů.

EU rovněž uznává, že globální výzvy v oblasti klimatu a životního prostředí významně znásobují hrozby a jsou zdrojem nestability. Ekologická transformace přetvoří geopolitiku, včetně globálních hospodářských, obchodních a bezpečnostních zájmů. Přinese to problémy řadě států a jejich společností. EU bude se všemi partnery spolupracovat na zvýšení klimatické a environmentální odolnosti, aby se zabránilo tomu, že se tyto problémy stanou zdrojem konfliktů, nedostatku potravin, vysídlování obyvatelstva a nucené migrace, a podpoří spravedlivou transformaci v celosvětovém měřítku. Dopady politiky v oblasti klimatu by se měly stát nedílnou součástí úvah a opatření EU v oblasti vnějších záležitostí, mj. i v rámci společné bezpečnostní a obranné politiky. Ekologickou transformaci EU může podpořit obchodní politika. Slouží jako platforma pro spolupráci s obchodními partnery v oblasti klimatu a životního prostředí. Závazky týkající se udržitelnosti jsou v obchodních dohodách EU neustále posilovány, zejména pokud jde o zkvalitnění opatření v oblasti změny klimatu.

Jako největší jednotný trh na světě může EU stanovit normy, které se použijí napříč globálními hodnotovými řetězci. Komise bude pokračovat v práci na nových normách pro udržitelný růst a bude využívat svého ekonomického vlivu při vypracovávání mezinárodních norem, které jsou v souladu s cíli EU v oblasti životního prostředí a klimatu.

Komentář

Realita současného globálního vývoje emisí je v ostrém rozporu s představami EK. Od roku 1990 do roku 2020 se celosvětové emise zvýšily o více než 50 %. Pro většinu vlád zemí rozvojového světa bude nejvyšší prioritou zajistit základní výživu obyvatel a pokrytí energetické spotřeby, umožňující celkový růst životní úrovně rychle se rozvíjející této části světa. K tomu budou využívat domácí zdroje energetických surovin a nejlevnějších řešení energetických systémů bez ohledu na své (vágní) závazky plynoucí z Pařížské dohody. Prognózy celosvětového vývoje emisí skleníkových plynů k roku 2050 ukazují na další růst emisí v širokém rozpětí od 30% do 100 % v závislosti na úspěšnosti vzestupu životní úrovně rozvojových zemí. Z tohoto zorného úhlu je při 9 % podílu EU na světových emisích závazek EU dosáhnout uhlíkové neutrality do r. 2050 prakticky nevýznamný a s dalším snižováním emisí EU bude jeho význam nadále klesat.

Vedle Pařížské dohody jako vedoucího motivu k dosažení uhlíkové neutrality je Zelená dohoda pro Evropu integrální součástí strategie zaměřené na splnění Agendy OSN pro udržitelný rozvoj 2030 a jejích cílů udržitelného rozvoje, jakož i dalších priorit. Ambice „Zelené dohody pro Evropu“ v oblasti životního prostředí nebudou naplněny, pokud bude Evropa jednat sama. Faktory ovlivňující změnu klimatu a úbytek biologické rozmanitosti jsou globální a nejsou omezeny státními hranicemi. EU uznává, že je třeba, aby si udržela bezpečnost a konkurenceschopnost i v případě, že ostatní nejsou ochotni jednat a nadále povede mezinárodní úsilí a bude budovat aliance s kompatibilními partnery.

Komise vychází z představy EU jako největšího hospodářského seskupení a z ekonomické váhy EU v globálním obchodu. Opomíjí při tom skutečnost, že po určitém oživení počátkem devadesátých let a následném rozšíření EU váha a podíl EU na světovém obchodu se dlouhodobě snižuje, zejména v oborech zpracovatelského průmyslu jako chemický průmysl, metalurgie, stavebnictví, textil, farmacie, papír a celulóza a další. V klíčovém globálním trendu digitalizace EU významně zaostává jak za USA, tak za Čínou a Japonskem a Koreou. Konkurenceschopnost evropského průmyslu se dlouhodobě snižuje v důsledku nadměrné regulace, nereálných environmentálních cílů a vysokých cen energie.

Silné stránky návrhu

- Podpora většiny vlád členských zemí, Evropského parlamentu, unijních institucí, mediálního mainstreamu a nevládních organizací.

Slabé stránky návrhu

- Nereálnost cílů „Zelené dohody“, jednostranná orientace na dosažení uhlíkové neutrality a upozadění dalších klíčových environmentálních témat, zejména ochrany biodiverzity, adaptace na klimatické změny a rezignace na aspekty populační exploze v některých rozvojových zemích, zejména v Africe a na Blízkém a Středním Východě.
- Upozadění dalších důležitých environmentálních témat a řešení environmentálních rizik (biodiverzita, znečišťování moří a oceánů plastovým odpadem), které by bylo možno

v reálném časovém horizontu a se zlomkem nákladů v porovnání s uhlíkovou neutralitou úspěšně řešit.

Příležitosti

- *Více se orientovat na reálné problémy typu biodiverzity či znečišťování oceánů plastovým odpadem s uplatněním znalostí a zkušeností EU v rozvojových zemích.*

Hrozby

- *Úsilí EU zůstane bez podstatné odezvy dalších globálních hráčů a zemí třetího světa a obří náklady EU na „Zelenou dohodu“ podlomí postavení EU v globální ekonomice, aniž by dosáhlo svých cílů.*
- *Uplatnění taxonomie přinese neúměrné posílení institucí EU a oslabení tržních mechanismů společného trhu s tím, že bude možno hovořit o přechodu k centrálně plánované ekonomice a likvidaci trhu jako takového.*

15. Evropský klimatický pakt

Stručná charakteristika návrhu (1)

Aby byla „Zelená dohoda pro Evropu“ úspěšná, je naprosto nezbytné zapojení a angažovanost veřejnosti a všech zúčastněných stran. Občané by měli být a zůstat hybnou silou transformace. Komise v roce 2020 představí evropský klimatický pakt a zaměří se na tři způsoby, jak do opatření v oblasti klimatu zapojit veřejnost.

- Zaprvé bude podporovat sdílení informací a inspirace a posilovat povědomí veřejnosti o hrozbách a výzvách, které změna klimatu a zhoršování životního prostředí představují, a o tom, jak proti nim bojovat.
- Zadruhé by měl existovat jak fyzický, tak virtuální prostor pro to, aby lidé mohli vyjadřovat své myšlenky a kreativitu a spolupracovat na ambiciózních akcích, a to jak na individuální, tak na kolektivní úrovni.
- Zatřetí bude Komise pracovat na budování kapacit, které usnadní iniciativy na místní úrovni v oblasti změny klimatu a ochrany životního prostředí. Výměna informací, poradenství a vzdělávací moduly by mohly pomoci při výměně osvědčených postupů.

Evropské fondy, a to i v oblasti rozvoje venkova, pomohou venkovským oblastem využívat příležitosti v oběhovém hospodářství a biohospodářství. Komise to promítne do své dlouhodobé vize pro venkovské oblasti. Zvláštní pozornost v Zelené dohodě pro Evropu bude Komise věnovat také úloze nejvzdálenějších regionů s ohledem na jejich zranitelnost vůči změně klimatu a na přírodní katastrofy i jejich jedinečná aktiva: biologickou rozmanitost a obnovitelné zdroje energie.

Komise a členské státy musí rovněž zajistit, aby byly politiky a právní předpisy prosazovány a účinně prováděny. Přezkum provádění environmentálních předpisů bude hrát rozhodující úlohu

při mapování situace v jednotlivých členských státech. Komise také předloží nový akční program pro životní prostředí, který doplní „Zelenou dohodu pro Evropu“ a který bude obsahovat nový monitorovací mechanismus, jehož cílem bude zajistit, aby Evropa zůstala na dobré cestě ke splnění svých environmentálních cílů.

Komise zváží revizi Aarhuského nařízení, aby se zlepšil přístup občanů a nevládních organizací, majících pochyby ohledně zákonnosti rozhodnutí s účinky na životní prostředí, ke správnému a soudnímu přezkumu na úrovni EU. Komise také přijme opatření ke zlepšení jejich přístupu ke spravedlnosti před vnitrostátními soudy ve všech členských státech. Komise rovněž podpoří opatření EU, členských států a mezinárodního společenství zaměřená na větší úsilí v boji proti trestné činnosti proti životnímu prostředí.

Komentář

Informace, poradenství a vzdělávací moduly by měly pomoci při výměně osvědčených postupů. Klíčové bude budování kapacit na místní úrovni včetně finančních zdrojů a personálních kapacit. Příkladem takových iniciativ je Pakt starostů a primátorů pro klima a energii, který klade důraz na strategický přístup ke snižování emisí CO2.

Široké spektrum veřejnosti, zapojené do „Klimatického paktu“ by mělo zahrnovat občany, sousedství, školy a univerzity, církve, města, venkovské oblasti a vesnice, spotřebitele, odbory, nevládní organizace, byznis, parlamenty a další aktéry veřejného života. Evropský klimatický pakt má především deklaratorní charakter s tím, že „Zelená dohoda pro Evropu“ bude konsenzuálním vedoucím tématem pro všechny složky evropské společnosti. Vzhledem ke skutečnosti, že jde zatím spíše o přání Komise, než o reálný konsensus, nejsou známy náklady a dopady dlouhodobé realizace Zelené dohody pro Evropu a z hlediska obsahové stránky Klimatický pakt je příliš neurčitý a mnohoznačný. Proto není možné analýzu na tuto část zelené dohody aplikovat.

Silné stránky návrhu:

- *Důraz na místní iniciativy.*

Slabé stránky návrhu:

- *Přílišná obecnost a nízká konkrétnost samotného návrhu*

Příležitosti:

- *Může přiblížit praktické aspekty vládnutí v klíčové politice EU občanům*

Hrozby:

- *V případě dobrovolných závazků je nezbytné, aby závazky byly co nejkonkrétnější, prokazatelné a vyhodnotitelné. V opačném případě hrozí riziko green-washingu a nárůstu zbytečné a neproduktivní administrativní zátěže.*

Literatura:

- 1) Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: **Zelená dohoda pro Evropu**, COM(2019) 640 final,
- 2) **Zelená dohoda pro Evropu**, Rámcová pozice (Stanovisko pro Parlament ČR), MŽP ČR, 28.1.2020,
- 3) **Zelená dohoda pro Evropu, základní pozice a fakta**, Svaz průmyslu a dopravy ČR, leden 2020,
- 4) Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: **Návrh evropského právního rámce pro klima**, COM(2020) 80 final,
- 5) **Návrh evropského právního rámce pro klima**, Rámcová pozice (Stanovisko pro Parlament ČR), MŽP ČR, 27.3.2020,
- 6) **Stanovisko Svazu průmyslu a dopravy ČR k Návrhu klimatického zákona, březen 2020**,
- 7) Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: **Nová průmyslová strategie pro Evropu**, COM(2020) 102 final,
- 8) Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: **Akční plán pro oběhové hospodářství**, COM(2020) 98 final,
- 9) Akční plán pro oběhové hospodářství, Rámcová pozice (Stanovisko pro Parlament ČR), 20.4.2020,
- 10) Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: **Strategie „od zemědělce ke spotřebiteli“ pro spravedlivé, zdravé a ekologické potravinové systémy**, COM(2020) 381 final,
- 11) Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: **Strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2030**, COM(2020) 380 final,
- 12) Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: **Investiční plán pro udržitelnou Evropu**, COM(2020) 21 final,
- 13) Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: **Návrh mechanismu pro spravedlivou transformaci, včetně Fondu pro spravedlivou transformaci a Investičního plánu pro udržitelnou Evropu**, COM() 102 final,
- 14) Fond pro spravedlivou transformaci, Rámcová pozice (Stanovisko pro Parlament ČR), MMR ČR, 28.1.2020,
- 15) Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: **Chvilé pro Evropu: náprava škod a příprava na příští generaci**, COM(2020) 456 final,
- 16) Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: **Vodíková strategie pro klimaticky neutrální Evropu**, COM(2020) 301 final,
- 17) Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: Cesta ke klimaticky neutrálnímu hospodářství: **Strategie EU pro integraci energetického systému**, COM(2020) 299 final,
- 18) **Eleven million jobs at risk from EU Green Deal, trade unions warn**, EURACTIV.com, 10.3.2020,
- 19) Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: **Strategie udržitelnosti chemických látek**, pracovní návrh, 2020,
- 20) Stanovisko Svazu chemického průmyslu ČR k návrhu dokumentu **Strategie udržitelnosti chemických látek**, květen 2020,
- 21) **Studie dekarbonizace ekonomiky v ČR (část průmysl)**, pracovní návrh, Ministerstvo průmyslu ČR, červen 2020,